

81 ISSN 0772 - 6384
XXVIIIe jaargang - 2

ten mandere

heemkundige periodiek voor Izegem en omgeving

Bank van Roeselare

GroeiKracht
voor
West-Vlaanderen

EEN BEZOEK AAN HET EERSTE
BORSTELMUSEUM TER WERELD
IS DE MOEITE WAARD!

*De typische industrie
van Izegem bewaard in*

Het Nationaal Borstelmuseum

BARON DE PÉLICHY STRAAT 3 • 8700 IZEGEM

Uitnodiging vanwege:

Losse bezoekers: de zaterdag van 14 u. tot 17 u.
Groepen: volgens afspraak
Reservatie stadsbestuur - Tel. (051) 30 22 04

Borstelfabrieken Dilecta - J. Duyck & Co - Izegem

In dit nummer:

- 93 IN MEMORIAM ROGER BEKAERT, ONDERVOORZITTER
RAFAEL VERHOLLE
- 98 NOG OVER DE MUNT IZEGEM- BAD ZWISCHENAHN
MARCEL NUIJTENS
- 99 NAAR AANLEIDING VAN EEN JUBILEUM :
HET SINT-JOZEFSCOLLEGE VAN IZEGEM IN DE JAREN 1930
JEAN-MARIE LERMYTE
- 119 FRANCOIS JOSEPH LEFEBVRE 1801 - 1870
EEN ONGEKENDE IZEGEMSE BURGEMEESTER EN ZIJN TIJD
ANTOON VANDROMME
- 159 NOG OVER HET MONUMENT VAN DE TWEDE WERELDOORLOG
BART BLOMME
- 161 OPENING VAN HET NIEUWE NATIONAAL BORSTELMUSEUM : 19 MAART 1988
HILDE COLPAERT & WALTER DUYCK
- 174 UIT DE OUDE DOOS : JONGENSCHOOL EMELGEM (1912)
- 176 CURSUS HEEMKUNDIGE VORSERS
- 177 PUBLIKATIES VAN TEN MANDERE

Verantwoordelijke uitgever : J.M. Lermyte, Kortrijksestraat 323, 8700 Izegem

Niets uit deze uitgave mag worden veeleelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopij, microfilm of op welke andere wijze zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de Heemkring "TEN MANDERE" van Izegem.

BESTUUR VAN TEN MANDERE

Erevoorzitter	VERHOLLE Rafaël	Heyestraat 21	051/30 12 42
Voorzitter	LERMYTE Jean-Marie	Kortrijksestraat 323	051/30 39 99
Secretaris	LEROY Robert	Boomforeeststraat 49	051/30 10 56
Penningmeester	DEPREZ Alberic	Ommegangstraat 69/1	051/30 38 48
Archivaris	DEMEURISSE André	Baronielaan 33	051/30 22 04
Bestuursleden	BILLIOUW Luc	Ter Beemden 16	051/30 12 23
	BLOMME Bart	Europastraat 13	
		8700 Ingelmunster	051/30 03 67
	SEYNAEVE Freddy	Elegastlaan 14	051/30 58 31
	VANDENBERGHE Raf	Meensesteenweg 77	051/30 46 23
	VANDROMME Antoon	Blauwhuisstraat 52	051/30 31 35
	WILLAERT Hendrik	Krommekeerstraat 5	
	8080 Ruiselede	051/68 82 45	

REDAKTIERAAD

Hoofdredakteur	BLOMME Bart	Europastraat 13	
		8700 Ingelmunster	051/30 03 67
Redactieleden	LERMYTE Jean-Marie	Kortrijksestraat 323	051/30 39 99
	VANDENBERGHE Raf	Meensesteenweg 77	051/30 46 23
	VANDROMME Antoon	Blauwhuisstraat 52	051/30 31 35

IN MEMORIAM ROGER BEKAERT, ONDERVOORZITTER.

Raf Verholle, Heyestraat 21, 8700 Izegem

Op 15 april verloor Ten Mandere zijn ondervoorzitter en het Nationaal Schoeisel-museum zijn conservator. Deze beide taken heeft Roger trouw vervuld tot op de laatste dagen van zijn leven, een leven dat gevuld was geweest met een hele gamma van kulturele activiteiten, zodat wij hem wellicht de man kunnen noemen die in de laatste decennia het ruimste en meest gevarieerde aandeel heeft gehad in het kultureel leven van onze stad. Dit aandeel herleidde zich nooit tot zo maar een simpel meedoen en meelopen, want waar Roger lid van was, werd hij al spoedig een der voortrekkers, een stuwende medewerker, die met al zijn krachten en vele talenten bijdroeg tot de groei en de bloei van de talrijke verenigingen waarvan hij in de loop der jaren deel uitmaakte. In de woorden "Voortrekker" en "stuwende medewerker" ligt de synthese van zijn rijkgevuuld en verdienstelijk leven.

Dit leven begon op 6 januari 1909, toen hij geboren werd als oudste kind en zoon van echtpaar Felix Bekaert, onderwijzer aan het Sint-Jozefscollege, en van zijn echtgenote Elisa Seynaeve. Verder werd het gezin nog gezegend met een zoontje Rafaël, geboren op 18 maart 1910, en een dochttertje Aurelia, geboren op 21 juni 1912. De beide jongste kinderen kwamen om het leven op 11 juli 1917, gedood bij een bombardement in de Kruisdreef, samen met nog twee andere meisjes van die leeftijd, kinderen van vluchtelingen uit Beselare. Het versje op het rouwprentje kwam uit de pen van Dr. Emiel Vandeputte en ving aan met de volgende strofe :

Onse herten stilt geen menschentroost
Ons kindjes, al te rood geroosd,
Bewenen wij al knielend !

ROGER BEKAERT

° Izegem, 6 januari 1909

+ Izegem, 15 april 1988

Ere-Direkteur H.-Hartschool

Stichter en Conservator Schoeiselmuseum

Ondervoorzitter van de Heemkundige Kring Ten Mandere

Lid van het C.O.V.

Ereteken Cultuur van de Vlaamse Regering

Vereremerkt met het Zilveren Kruis van de H.-Donatius

Alleen Die ze ons geschonken heeft,
Aan Wien ons wee vier englen geeft,
Heelt bloedende ouderzielen.

Roger was dus met de slag een enig kind geworden en moest de enige maar ook grote troost blijven van zijn ouders. Na zijn lagere school en lagere middelbare studies aan het Sint-Jozefscollege ging hij zijn studies voortzetten aan de Normaalschool te Torhout en haalde er in 1927 het diploma van onderwijzer. Hij werd aangesteld als vastbenoemde leerkracht aan de H. Hartschool en huwde enkele jaren later met Caroline Wauters uit Mechelen, met wie hij zes kinderen had. Niettegenstaande zijn kinderrijk gezin wist hij steeds nog tijd te vinden om zich ten dienste te stellen van allerlei verenigingen en organisaties. Hij was begaafd voor toneel en muziek en op deze terreinen ontwikkelde hij een buitengewone werkkraft, zowel in als buiten de school. Het valt niet altijd gemakkelijk een jaartal te zetten bij begin en einde van zijn activiteiten. Daarom beperken wij ons tot een overzicht van zijn werk.

Hij was bijna twintig jaar dirigent van het H.-Hartkoor, terwijl hij in dezelfde kerk ook de volkszang leidde. Ook het K.A.V.-zangkoor "De zingende moeders" stond jaren lang onder zijn leiding. Hij was ook medestichter van de Peter-Benoitkring, een der meest hoogstaande kulturele verenigingen die Izegem gekend heeft en waarvan jammer genoeg de koor- en orkestuitvoeringen nog niet op band konden opgenomen worden, want alle toenmalige leden gaan nu nog fier op hetgeen zij toen op muzikaal gebied gepresteerd hebben.

Ook als regisseur en spelend lid bij de Izegemse toneelverenigingen haalde hij grote verdiensten. Een hoogtepunt uit zijn bedrijvigheid op toneelgebied was zeker de opvoering van "Sepp'l" van Emiel Hullebroeck, waarbij de twee toenmalige Izegemse toneelverenigingen "De Lustige Vrienden" en "Het Vlinderke van de Toneele" onder Rogers regie gezamenlijk optraden. Alle prestaties van de overledene hier vernoemen en beschrijven gaat niet op binnen het kader van dit In Memoriam, maar het ware anderszijds een onvergeeflijke tekortkoming hier niet de drie hoofdtaken te vermelden, waarmee hij zich op rijpere leeftijd gelastte : wij bedoelen zijn lidmaatschap van het Stedelijk Feestkomitee en zijn medewerking aan het jaarlijks muziekfestival, met daarbij het ondervoorzitter-

schap van Ten Mandere en uiteindelijk zijn werk als conservator van het Schoeisel-museum.

Als secretaris van de wedstrijdjury was hij elk jaar bij de Stapmarsenwedstrijd, ingericht door het Stedelijk Feestkomitee en de Stedelijke Kulturele Raad, de rechterarm van de groep muzikdeskundigen, die de jury uitmaakten. Elk jaar lag door zijn voorbereidend werk al het nodige klaar voor de juryleden, die zich hierdoor alleen dienden te bekommeren om de artistieke waarden van de uitvoeringen door de verschillende deelnemers. Enkele minuten na de laatste uitvoering was de uitslag opgemaakt, waren de diploma's geschreven en kon de proclamatie gebeuren om het feest te eindigen met een indrukwekkende uitvoering van een daartoe geselecteerde mars door de honderden muzikanten van alle deelnemende korpsen.

Als ondervoorzitter van Ten Mandere maakte Roger zich bijzonder verdienstelijk door de vertaling uit het Frans van de "Geschiedenis van het Klooster der Grauwe Zusters te Izegem" destijds opgemaakt door Pater Hildebrand, archivaris van de Kapucijnenorde in Vlaanderen. Hij maakte ook een compilatie van de artikels van Pieter Declercq, vroeger verschenen in "De Mandelbode" en door Ten Mandere in boekvorm uitgegeven. Bij de talrijke tentoonstellingen, die door onze vereniging of met onze medewerking ingericht werden, was Roger altijd een der actiefste medewerkers.

Dit was ondermeer het geval met de Schoeiselexpo die een zodanig succes kende, dat de inrichtende instanties : het Stadsbestuur, de Stedelijke Kulturele Raad, Ten Mandere, het V.T.I, de bond der Izegemse Schoenfabrikanten, het A.C.V. enz. na het sluiten van de tentoonstelling eensgezind verklaarden : "We mogen niet laten verloren gaan wat hier met zoveel inzet en zoveel succes opgebouwd en bijeengebracht werd. Het moet bijeenblijven in een schoeismuseum. Er moet een schoeismuseum komen !". En toen ging elkeen voldaan naar huis en bleef alleen Ten Mandere, samen met enkele vrijwilligers over om te zorgen dat dit museum er kwam. En het kwam er dank zij de ongemeten inzet van de bestuursleden van onze kring die, na herhaaldelijk verhuizen, tenslotte belandden in de lokalen van de vroegere vakschool. Daar werd Roger aangesteld tot conservator, aangezien

hij de nodige bevoegdheid en kennis daartoe bezat en als op rust zijnde schoolbestuurder ook over de nodige tijd beschikte om deze taak op zich te nemen.

Dit heeft Roger toen gedaan en ieder die weet wat het museum nu reeds is en wat het straks worden moet na zijn overbrenging (de zoveelste!) naar de oude lokalen van de Stadsschool, waar nu reeds het Borstelmuseum ingericht is, zal een dubbele bedenking maken :

1° Wat hebben Roger samen met de mannen van Ten Mandere en hun medewerkers destijds verdienstelijk werk verricht, toen zij dit "museumke" uit de grond stampten om na zoveel keren verhuizen hier te belanden en dit museum in te richten tot een bezoekwaardigheid van Izegem ? en

2° Welke som van arbeid, van eruditie en ongemeten werklust heeft de conservator hier bijeengebracht, niet alleen bij zijn rondleidingen van de vele bezoekers, maar bij het ongezien maar verzorgde bijwerken van alles wat de inhoud van het museum kon verrijken ?

Roger, uw leven was rijkgevuld met alle mogelijk culturele activiteiten. Niet alleen toen U nog in volle jeugd en levensbloei waart, maar ook later, tot aan uw levensavond, zijt gij op de bres blijven staan om vooral binnen het kader van Ten Mandere en van het Schoeiselmuseum mee te werken aan de culturele bloei van uw geboortestad en tevens tot het opdelven en bewaren van zijn verleden. Ten Mandere dankt U hiervoor en neemt innig deel in het leed dat uw heengaan bij uw echtgenote en kinderen gelaten heeft. De gedenksteen in het Schoeiselmuseum waarop uw naam prijkt, moge zorgen dat Izegem U en uw werk niet vergeet.

Begin dit jaar werd op vraag van de Izegemse Gidsenvereniging overgegaan tot de aanstelling van een adjunct-conservator voor het Schoeiselmuseum.

Het werd dhr. Raf Vandenberghe, directeur van de Izegemse Zonnebloemschool, toeristische gids en mede-redakteur van Ten Mandere.

We hopen dat hij met dezelfde ijver als Roger Bekaert het schoeiselmuseum verder zal uitbouwen.

NOG OVER DE MUNT IZEGEM - BAD ZWISCHENAHN.

M. Nuijttens, Boomforeeststraat 39, 8700 Izegem

De eerste uitgave van de verbroederingsmunt Izegem - Bad Zwischenahn had een oplage van slechts 1.000 exemplaren, en daarenboven werd het Izegemse stadswapen op een verkeerde manier weergegeven. Die eerste duizend exemplaren, die vooral verdeeld werden door de middenstandsverenigingen Aktie Goudregen en het N.C.M.V., en de Izegemse financiële instellingen, zijn relatief snel van de hand gegaan, en daarom ging de Stedelijke Economische Raad - op wiens initiatief de munt het licht zag - over tot een tweede uitgave, dit keer uiteraard met de correcte afbeelding van het stadswapen.

Het gaat hier opnieuw om een beperkte oplage, nl. 250 exemplaren, waarvan er 200 werden besteld door het N.C.M.V. De overige 50 stuks zijn bedoeld voor de losse verkoop.

Van deze gecorrigeerde uitgave werden ook 24 gouden en 23 zilveren afslagen gemaakt.

Met dank aan het N.C.M.V. en dhr. A. Deprez voor de verstrekte gegevens.

NAAR AANLEIDING VAN EEN JUBILEUM : HET SINT-JOZEFSCOLLEGE VAN IZEGEM IN DE JAREN 1930.

Jean-Marie LERMYTE, Kortrijksestraat 323, Izegem

Met vier waren ze nog toen ze op 23 april 1988 weer op het college samenkwamen (1). Met zestien waren ze vijftig jaar geleden toen ze als eerste retorica van het Sint-Jozefscollege afstudeerden, maar precies de helft was intussen overleden. In 1867 was door Broeders van Liefde met de lagere afdeling van het college gestart. In 1894 werd de school uitgebreid met een lagere moderne humaniora, de zgn. "commerceklassen". Met een Latijnse afdeling mocht pas in 1924 gestart worden. Daardoor werd het Sint-Jozefsgesticht een heus St.-Jozefscollege. Maar het zou tot het schooljaar 1937-'38 duren voordat de volledige oude humaniora was uitgebreid.

Hun titularis van de retorica was E.H. Gabriël Vanherpe. Omdat je met een handvol moeilijk een gouden jubileum waardig kunt vieren, werden de eerste dertien retorica's op het feest uitgenodigd. Niet zomaar dertien, wel omdat Gabriël Vanherpe 13 retorica's had geleid.

Zo'n 150 oudleerlingen schreven in, zowat de helft van het aantal dat tussen 1937-'38 en 1949-'50 was afgestudeerd in de oude humaniora.

Over het college verscheen al het een en ander. We verwijzen naar St.-Jozefscollege jubileert. 1867-1967, verschenen als speciaal nummer van Ten Mandere en naar de artikels die tussen 1961 en 1965 verschenen in De Brug, orgaan van de oudleerlingenbond van het St.-Jozefscollege Izegem. Ons uitgangspunt is echter anders. Over leerlingen en leraars en hun dagelijks leven op school werd weinig of niet geschreven. In dit artikel hebben we gepoogd deze leemte weg te werken. We interviewden afzonderlijk Gabriël Eeckhout, de enige Izegemse overlevende van de eerste retorica en zijn titularis Gabriël Vanherpe.

DE LEERLINGEN VAN DE EERSTE LICHTING. (2)

Zestien leerlingen startten in 1932-'33 in de zesde Latijnse.

Slechts acht van hen beëindigden zes jaar later de oude humaniora. Van de acht anderen stopten er twee de oude humaniora na de lagere cyclus (Jules Bridelance en Joseph Seynaeve), en twee na de zesde Latijnse (Arthur Soete en Omer Velghe). Vier stapten over naar de moderne humaniora, de zgn. handelsafdeling of "commerceklassen" : Willy Deprouw en Roger Lafaut die de vierde uitdeden, André Kerckhof die twee jaar deed en Maurice Neyrinck die één jaar in deze afdeling zat; van die vier verloor alleen Deprouw geen jaar.

De tijd dat alleen leerlingen uit de hogere sociale lagen Grieks-Latijnse konden studeren, was toen al wat achter de rug. Wel was de arbeidersklasse ondervertegenwoordigd. Als zonen van kleine boeren en vlashandelaars b.v. college liepen, dan was dat vaak in de moderne humaniora, de "commerceklassen" zoals die toen nog heetten. Het nadeel was wel dat die jongens minder gemotiveerd waren, omdat ze toch niet van plan waren om verder te studeren, zelfs niet om hun humaniora af te maken. Zonen van fabrikanten daarentegen volgden gewoonlijk de Grieks-Latijnse, al waren ze daarom potentieel niet altijd slimmer. Als iemand bekwaam was dan gebeurde het wel eens dat een priester - pastoor, principaal of leraar - de ouders kwam overtuigen om hun zoon te laten studeren aan het college (3).

De leerlingen die in 1938 de oude humaniora beëindigden waren de volgende.

We duiden ook hun studiejaren in Izegem aan (P = poësis, R= retorica)

	32-33	33-34	34-35	35-36	36-37	37-38
Baes, Michel					P	R
Baes, René	6	5	4	3	P	R
Buyse, Roger	6	5	4	3	P	R
Coussement, Albert				3	P	R
Crochon, Eugène	6	5	4	3	P	R
Eeckhout, Gabriël	6	5	4	3	P	R
Formesyn, Lodewijk					P	R
Noyez, Daniel				3	P	R
Pauwels, Jan						R

Retorica-leerlingen en hun leerkrachten in 1938.
(archief St.-Jozefcollege)

Staelens, Michel					P	R
Vanderhaeghe, Hubert	6	5	4	3	P	R
Vanhoutte, Jozef						R
Vanoutrive, Jozef	6	5	4	3	P	R
Vansteenkiste, Florent	6	5	4	3	P	R
Verhamme, Hendrik	6	5	4	3	P	R

Michel Baes en Staelens, net als Pauwels een jaar later, kwamen van Don Bosco, een school voor een soort 'late (college)roepingen'. Formesyn was meegekomen met principaal Van Lerberghe en Noyez met leraar Camerlycnk (4).

Wat is er van de eerste retoricaal leerlingen geworden ? (5).

Vijf van hen zijn priester geworden : Michel Baes, Eugène Crochon, Jan Pauwels, Michel Staelens en Albert Van Haverbeke. Van hen werden alleen Crochon en Staelens slim genoeg bevonden om naar het seminarie te gaan of er te mogen blijven. Het seminarie was toen inderdaad zeer moeilijk en wel in de volgende zin. Alle cursussen, alle examens - zowel vraag als antwoord - werden in het Latijn gegeven. Wie minder goed was in Latijn kon die studie niet aan. Met roeping had dit dus niets te maken. Baes en Pauwels werden priester in Frankrijk, de tweede zelfs deken, en Van Haverbeke werd in Brugge benedictijn. Crochon studeerde eerst een jaar rechten.

Volgens oud-retoricaal leraar Vanherpe was het niet de bedoeling van Grieks-Latijnse priesters te vormen, al was dat wel de grote hoop van bisschop en leraren.

"Dat men in dat verband niet afkomt met de term morele druk! Wie dat beweert, kent de situatie niet. Ook de directeur van het seminarie zei al op zijn eerste toespraak : als iemand zich hier niet 'jeunt', dat hij maar vlug naar huis gaat, de deur staat dag en nacht open". Misschien was er hier en daar wel iemand die b.v. onder morele druk van thuis priester werd. Zo was er een moeder die aan Vanherpe meedeelde dat ze haar zoon als nieuwjaar een brevier had gekocht, want ze had graag gehad dat hij priester zou worden (6).

René Baes, Roger Buyse, Daniël Noyez en Hendrik Verhamme werden geneesheer.

Hubert Vanderhaeghe studeerde voor apotheker en werd professor in Leuven.

Albert Coussement studeerde niet verder; hij kwam in 1940 om in het bombardement van Kortrijk. Gabriël Eeckhout volgde de centrale voor Katholieke Actie bij

Dubois en sociale en politieke wetenschappen aan de Gentse Universiteit. Hij werd secretaris van de Belgische schoenfabrikanten en vanaf 1950 eveneens directeur van de Verrekenkas in Izegem. Lodewijk Formesyn werd bediende. Al begon Jozef Vanoutryve met succes Germaanse in Gent, hij staakte deze studie en werd vertegenwoordiger. Florent Vansteenkiste is een tijdlang gaan boeren in Frankrijk. Van Jozef Vanhoutte geraakte men elk spoor bijster : hij zou technicus aan de BRT geworden zijn.

DE LERAREN IN DE JAREN 1930 (7)

De leerlingen van de eerste retorica die hun studie volledig deden in Izegem, hebben twee directeurs en twintig leraren meegemaakt, al kregen ze niet van iedereen les (8).

Naam	geboortedatum	van	tot
Camerlynck, Arthur	10.03.1907	01.09.31	aug. 1939
Coucke, Willy	18.07.1907	01.09.32	aug. 1944
Cuvelier, Alfons	16.05.1892	20.09.22	28.12.33
De Chièvre, Jozef	11.01.1914	april 1938	Nov. 1940
De Muynck, Gerard	20.09.1904	sept. 1935	maart 1938
D'Hondt, Ephrem	13.02.1885	28.05.21	12.02.36
Dupont, Albert	26.10.1906	01.09.32	febr. 1937
Hubert, Adrien	19.11.1891	15.04.21	31.08.55
Laridon, Valère	29.01.1909	sept. 1936	jan. 1937
Mayaert, Albert	20.06.1912	sept. 1937	juni 1945
Pil, Frans	19.05.1914	15.09.36	15.02.40
Pollet, Adrien	09.11.1904	01.09.31	maart 1942
Standaert, Daniël	06.07.1913	febr. 1937	sept. 1941
Vandekerckhove, André	06.02.1909	01.01.1935	sept. 1938
Vandenbroucke, Victor	04.10.1901	15.09.28	29.07.33
Vandepoorten, Antoine	07.07.1911	01.01.34	aug. 1939
Vanherpe, Gabriël	04.07.1911	jan. 1937	aug. 1950
Vanheule, Louis	22.02.1910	april 1936	dec. 1945
Van Lerberghe, Joris	22.12.1898	14.02.36	aug. 1944
Van Lerberghe, Karel			
Vercruysse, Pieter	24.10.1905	sept. 1930	nov. 1934
Verkest, Robert	05.05.1905	01.09.33	29.12.34

Toen onze latere retoricanen in september 1932 hun humaniora in Izegem begonnen, waren zeven collegeleraren in dienst en begonnen samen met hen twee leraren aan een collegeloopbaan. Onze leerlingen hebben de meeste van die mensen van heel nabij gekend.

Adriën Hubert was er al sedert april 1921 en principaal Ephrem D'Hondt was een maand later aangekomen. Mijnheer Hubert was een leek en gaf de zondag na de vespers en het lof gymnastiekles. Hij was een gepensioneerde beroeps-militair, die in de week handelsreiziger was. Hij had geen gezag. Gymnastiek diende in open lucht of onder een afdak te gebeuren. Hubert had wel een schema van de gymnastiekzaal van Kortrijk getekend en elk jaar beloofde de principaal er hem een, maar elk jaar opnieuw bleef het bij een belofte. De leerlingen kregen ook zwemles ... in de studiezaal! Hubert dicteerde dan de verschillende bewegingen.

Principaal Ephrem D'Hondt wipte op bij elke stap en werd dan ook "'t wupke" genoemd. Het college had het financieel bijzonder moeilijk en dat was aan het beleid van deze principaal goed te merken. Van hem werd gezegd dat hij, als hij een deur vond, een gebouw liet maken dat er op paste. De bouwwerken in die tijd waren bijzonder kleinschalig : een trapje hier weg, een trapje daar bij ... Het enige bouwwerk uit zijn tijd is de kapel geweest. De oude kapel moest dringend tot studiezaal worden omgeschakeld.

In september 1922 kwam Alfons Cuvelier aan : "de kuf" of "de suf". Hij was inderdaad surveillant, tegenwoordig subregent genoemd. Het was een brave mens, met veel gezag. Einde 1933 ging hij enkele honderden meters verder wonen, want hij werd onderpastoor op de Sint-Tilloparochie. (8)

Pas zes jaar later kwam er vers bloed aan op het college. Victor Vandenbroucke was titularis van een zesde moderne en gaf geen les aan onze jubilarissen. Van Pieter Vercruysse daarentegen, die in september 1930 aankwam, hebben ze heel hun loopbaan les gekregen. "Pietje" - zo noemden de leerlingen hem - gaf wiskunde en wetenschappen. Het was een kleine man, die je zo kon wegblazen : hij woog waarschijnlijk geen veertig kilo.

Arthur Camerlynck en Adrien Pollet werden in september 1931 in Izegem benoemd. Eerstgenoemde gaf Frans, Nederlands en Duits. Aan de leerlingen die we in dit artikel volgen, onderwees hij één of meer van die talen vanaf de vierde Latijnse tot de retorica. "Fretten" werd hij genoemd, omdat er in die tijd de fameuze spurter Alfred Hamerlynck was.

Hij kwam bij de leerlingen over als een aristocraat, een gentleman. Hij had moderne opvattingen en ging met de leerlingen al wel eens een beroepstoneel bekijken. Hij was verknocht aan het toneel en kon zelf goed spelen. De stukken van b.v. Racine en Molière die in klas werden bestudeerd, kon hij prachtig voordragen. Hij ligt ook aan de basis van de huidige toneelzaal in het college. Voor de brand van 1936 was er een klein oud toneelzaaltje, waar zich nu de gymnastiekzaal bevindt.

Pollet was titularis van het zevende voorbereidende jaar en ook lange tijd een soort directeur van de lagere afdeling. Het was een brave vent, niet groot, maar krachtig gebouwd. Hij had macht als een paard en kon verschrikkelijk slaan. Hij had armen tot tegen de grond en handen à la Permeke. Hij had een erg plat, landelijk dialect, van uit het Kortrijkse. Er werd vaak gelachten met wat deze boerenzoon zei, want hij versprak zich nu en dan. Zo zou hij eens aan de internen, bij wie hij hulpsurveillant was, gezegd hebben : " Als ge stil zit en zwijgt, moogt ge rondlopen en babbelen." Zelfs de leraren lachten met zijn vastensermoenen. Pollet, die geweldig zijn eind-S uitsprak, preekte eens : "En Judasse gaf Jezusse een pieper op de kake van zijn aangezicht". Willy Coucke en Albert Dupont kwamen samen met onze leerlingen aan. Coucke was hun titularis in de zesde en de vijfde Latijnse en gaf o.a. Latijn en Nederlands. Zijn bijnaam "de stier" had hij niet gestolen.

Deze boerenzoon wist waarschijnlijk met zijn eigen macht geen weg. Hij kon staan snuiven en geweldig doen.

Dupont was de titularis van de vierde en derde Latijnse. Hij werd "Miete" genoemd, naar het gelijknamig paard van de knechten op het college. Hij had in Leuven klassieke gestudeerd en werd door de leerlingen graag gezien. Met Verkest, die in september 1933 werd benoemd, had de eerste retorica minder te maken. Hij zou ze in de vijfde Latijnse geschiedenis en aardrijkskunde gegeven hebben en was titularis van een van de moderne klassen. Vandepoorten kwam een trimester later aan en was enkele jaren de surveillant in de grote studie. Bij hem was het altijd rumoerig. Hij had een zwakke gezondheid en is vroeg gestorven.

In 1935 kwamen twee nieuwe gezichten aan in het college. Met André Vandekerckhove of "kobbe" hadden onze retoricanen niets te maken : hij leidde de lagere afdeling. De Muynck, omwille van zijn zwarte krullebol "de zwarten" bijgenaamd, heeft hen des te meer herinneringen nagelaten, want hij voerde enkele nieuwigheden in.

Als Bruggeling kwam hij hier aan met zowat de gedachten van de Xaverianen. Als de leerlingen in de week braaf waren geweest, gaf De Muynck, met tekstuitleg en met behulp van een platendraaier, in de zondagse avondstudie klassieke muziek en dat werd geweldig gewaardeerd. Ook voetbal i.p.v. wandeling was een vernieuwing van hem : voordien werd wel af en toe gevoetbald, maar dat gebeurde niet systematisch. Hij gaf de jongeren ook sexuele voorlichting. Al was hij geliefd door de leerlingen, hij bleef niet lang op het College.

In februari 1936 kreeg het college met Joris Van Lerberghe zijn vijfde directeur, toen nog principaal genoemd. Na de Broeders waren Pieter Baes (1879-1895), Alberic Opsomer (1896-1910), Albert Vanoverschelde (1910-1921) en Ephrem D'Hondt hem voorafgegaan. Van Lerberghe heeft het college in moeilijke omstandigheden moeten leiden. We vermelden de brand op 13 maart 1936, toen de principaal slechts een maand in dienst was, de heropbouw van het college, de mobilisatie van de leerkrachten in 1939 en het uitbreken van de tweede wereldoorlog, met de dramatische tocht van de leerlingen in mei 1940 naar Frankrijk, en de ravitailleringproblemen. Als mens werd Van Lerberghe door zijn leraren erg gewaardeerd, maar als directeur heeft hij zichzelf waarschijnlijk ook minder ingeschat. In elk geval, na acht jaar directeurschap realiseerde hij zijn jeugddroom : hij trad binnen bij de ongeschoeide karmelieten in Brugge.

Louis Vanheule werd in april 1936 leraar. Hij gaf in het zesde en vijfde jaar allerlei vakken, waaronder ook aardrijkskunde. Onze retoricanen zaten toen al hoger. Hij was geniaal, al was de latere pastoor van Izenberghe nooit meer dan een middelmatige leerling geweest. Het was een zeer knappe geest, die met zijn vader, die koster was, de liefde voor de muziek deelde : Louis Vanheule speelde orgel, piano, viool en een reeks blaasinstrumenten. Hij schilderde en zijn werken mochten gezien worden. Hij was geweldig artistiek aangelegd en had een uitgesproken liefde voor het toneel. Hij gaf aardrijkskunde in een tijd dat er op het college niet veel didactisch materiaal aanwezig was. Geen nood, hij maakte zelf een sterrekijker. Soms kwam hij bij een collega aankloppen om hem een prachtige sterrenhemel te laten bekijken. Zijn collega's konden Vanheule geen groter plezier doen dan hem om een dienst te vragen. De leerlingen - en wellicht zij niet alleen - vonden Vanheule slordig : zij zouden hem met geen tang gegrepen hebben. Hij en Pollet hadden het minst gezag.

Vanheule had een fijne stem, die nog fijner klonk als hij zich kwaad maakte. Hij had geweldig grote handen. De leraren zegden onder elkaar : als die een mep geeft, dan vallen er zeven leerlingen om. Vanheule had de passende bijnaam "Oscar". Hij had een grote stap. Op het moment dat hij in Izegem aankwam verscheen in de pers een strip over Mickey Mouse, met daarin de struisvogel Oscar. Veel ouders dachten dat het zijn voornaam was en bij zijn bezoek zegden ze heel vriendelijk : Kom binnen, Mijnheer Oscar".

Met Valeer Laridon, een oom van de huidige hulpbisschop, kwam in september 1936 de geleerdste leraar aan : een doctor in de godgeleerdheid, die van Rome kwam en zeer belezen was. Het was normaal dat hij titularis werd van de pas opgerichte poësis. Uit Rome had hij veel documentatie meegebracht en voor de leerlingen werkte dat heel vernieuwend. Laridon bleef slechts - zoals voorzien was - één trimester, want hij werd toen professor aan het Groot Seminarie. Vanherpe werd zijn opvolger.

Intussen was ook Frans Pil leraar in het Sint-Jozefscollege geworden. Hij en Hubert waren de enige leken. Hij was regent en gaf Engels aan de poësis en het volgende jaar aan de retorica, en aan nog andere klassen. Deze grote, struise man kwam weliswaar wat droog over, maar de leerlingen vonden hem een goede leermeester. Ook hij had een wat vuil voorkomen : zijn schort was niet om aan te zien.

Januari 1937 betekende de start van Gabriel Vanherpe, titularis van de poësis en daarna dertien jaar lang van de retorica. Hij had in Leuven zijn kandidaturen klassieke talen mogen afmaken. Van 1950 af werd hij enkele jaren onderpastoor in Geluwe. Hij had toen een werk geschreven, in eigen beheer gepubliceerd : Het Grieks-christelijk dualisme in Vondels Lucifer. Het had te veel van zijn intellectuele fitheid gevraagd. In 1954 verzeilde hij weer in het onderwijs : als rector - een eretitel - in het lyceum van Ieper. Twaalf jaar later, in 1965 werd hij pastoor van de Pius-X parochie in Kortrijk. Hij was daarmee de laatste van zijn cursus die het tot pastoor bracht. In 1977 nam hij ontslag om aalmoezenier te worden van het rusthuis in Gullegem.

De oudleerlingen van Vanherpe getuigen dat ze aan hem een filosoof, een geleerde hadden, zij het wat aan de droge kant. En ze schamen zich dat ze hem "patat" noemden, al was dat een soort Nederlandse vertaling van zijn naam ("erpel").

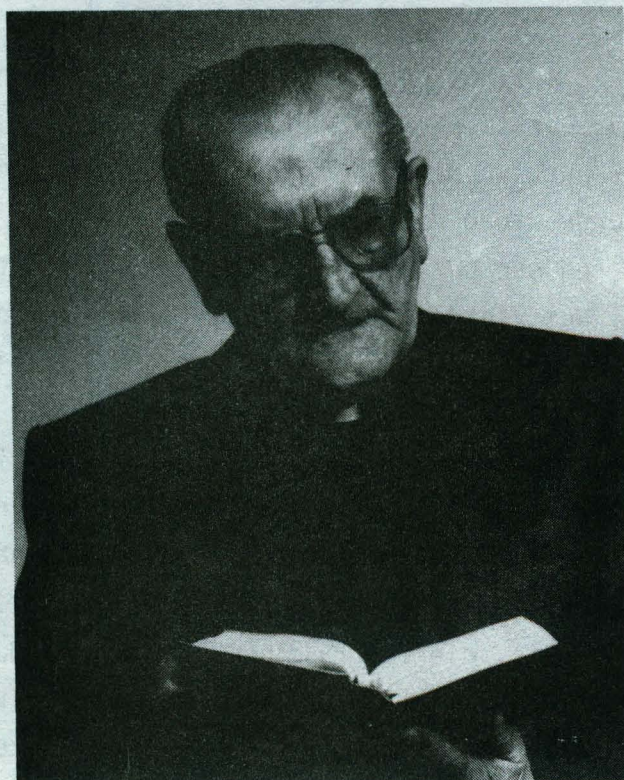
Zelfs op het jubileumfeest durfden ze het daarover niet hebben en Vanherpe - "die daarom nooit meer aardappelen eet" - heeft zich daarin verkneukeld. Intussen publiceerde hij in Gullegem in eigen beheer een studie van 43 bladzijden, getiteld Transsubstantiatie en eucharistie. En wachten nog enkel werken, waaronder Essayistische verhalen en dialogen - een soort memoires - op een uitgever. Nog vier leraren moeten hier hun beurt krijgen, al zijn twee van hen eigenlijk onbekenden voor de retorica 1937-'38. De classicus Daniël Standaert kwam een maand na Vanherpe aan en was titularis van de vierde of derde Latijnse. Albert Mayaert kwam in september 1937 aan. Hij was titularis van het eerste of tweede jaar moderne humaniora, maar ook hulpsurveillant. Hulpsurveillanten hadden geen gezag, dat was de regel, en dat gold zeker ook voor Mayaert. "Cet âge est sans pitié", geldt ook voor de houding die de leerlingen aannamen tegenover een boom van een vent, zij het met een fijn stemmetje. Ze waren hem gek aan het maken en zijn collega's moesten tussenbeide komen. Mayaert, alias "Zoë", "Zoetekoeke" of "Sef Soete", was te argeloos om te beseffen hoe ongenadig hard leerlingen kunnen zijn. Ook Jozef De Chièvre werd surveillant, in april 1938. En wanneer Karel Van Lerberghe in dienst kwam, is niet precies uit te maken, in elk geval enkele jaren voor de oorlog. Ook onze retoricanen hebben tekenles gekregen van deze kunstschilder en broer van de principaal.

EEN COLLEGEWEEK, 50 JAAR GELEDEN BELEEFD DOOR DE LEERLINGEN.

Het college beheerste het leven van een leerling toen veel meer dan tegenwoordig. Het college vormde een gesloten geheel, waarin de leerlingen aanwezig waren van 7 tot 19 uur. De weekends waren evenmin aan de ontspanning besteed. En zelfs het ontspanningsleven had betrekking op het college : de KSA en de Studentenbond Vlaams en Vroom.

De dag begon om 7 uur met een gezamenlijk morgengebed in de studie.

Daarna gaf de surveillant 5 à 10 minuten bezinning en er werd naar de kapel getrokken voor de communie. Dan konden de externen die niet te ver af woonden

AURATA RHETORICA
CUM DISCIPULIS SUIS IUBILAT VANHERPE GABRIEL

St. -Jozefcollege Izegem
23 - 4 - 1988

vlug naar huis gaan eten; na middernacht moest men in die jaren nuchter blijven om te mogen communiceren. Koffie of melk konden op school bekomen worden. Vanaf acht uur was er een half uur studie, waarin iedereen deed wat hij wilde. De bedoeling was echter vooral de vele geheugenlessen te leren : Latijn, Grieks, Nederlands, Frans, Engels en Duits. Uiteindelijk kenden de leerlingen bladzijden van de klassieke auteurs uit het hoofd (10).

De lessen begonnen vaak met het opzeggen of opschrijven van de geheugenles.

Dat was meestal ook de eerste examenvraag.

Na de studie van acht uur, vonden van 8.30 tot 10.30 uur de eerste twee lessen plaats. De lessen duurden toen nog 60 minuten. Na een half uur speeltijd was er van 11 tot 12 uur nog een uur les. De namiddag begon met een halfuur studie : van 13.30 tot 14 uur. Het vierde en het vijfde lesuur van de dag werden van 14 tot 16 uur gegeven. Tussen 16 en 17 uur was er vieruurtje en speeltijd en daarna van 17 tot 19 uur verplichte avondstudie (8). In het begin van de avondstudie moest het kladwerk worden gemaakt, in een speciaal schrift, waarna kon worden gestudeerd; pas op teken van de surveillant mocht aan het netwerk worden begonnen. Ook de zaterdagvoormiddag was er les en na een lesuur 's namiddags namiddagstudie. Zelfs de zondag moesten de leerlingen op het college zijn. Er was de communiemis, die een halfuur later begon dan in de week, en de hoogmis om 9.30 uur. Van 11 tot 12 uur was er gewoonlijk tekenles, in de eerste jaren gegeven door enkele onderwijzers van de lagere afdeling : de gebroeders Behaeghe, Henri Verkempinck en Gerard Bourgeois, later door Karel Vanlerberghe . 's Namiddags was er om 14.30 uur vespers en lof en na het vieruurtje en de speeltijd nog een uur studie. Het was in deze studie dat surveillant De Muynck de leerlingen klassieke muziek leerde smaken. Een zeldzame keer was er i.p.v. studie een film, in het genre "comedy capers".

In 1936-'37 zag het lesrooster van de poësis er als volgt uit :

	maandag	dinsdag	woensdag	donderdag	vrijdag	zaterdag
1	Frans	Duits	Latijn	algebra	Grieks	Latijn
2	Latijn/L.O.	Frans	godsdienst	Frans	godsdienst	Frans
3	Geschied.	aardrijksk.	algebra	Grieks	Engels	Latijn
4	Grieks		Grieks		Nederl.	Nederl.
5	Latijn		Latijn		natuurk.	

Dus 25 lessen, waarvan 17,5 uur talen : 5,5 uur Latijn, 4 uur Grieks, 4 uur Frans, 2 uur Nederlands, 1 uur Duits en 1 uur Engels. Godsdienst en algebra kregen elk twee lestijden, aardrijkskunde, geschiedenis en natuurkunde elk één uur. De resterende dertig minuten gingen naar lichamelijke opvoeding, maar dat vak werd ook nog de zondag gegeven.

Een jaar later moesten de retoricaal leerlingen het met dit lesrooster zien te rooien :

	maandag	dinsdag	woensdag	donderdag	vrijdag	zaterdag
1	Frans	Duits	godsdienst	Frans	godsdienst	Frans
2	stelkunde	Nederlands	Ned. Lett.	aardrijksk.	stelkunde	elektr.
3	Grieks	Engels	natuurk.	Latijn	Latijn	geschied.
4	Grieks		Grieks	Latijn	Latijn	Latijn
5	Frans		tekenen	stelkunde	Grieks	

De zondag hadden volgens deze agenda de twee hoogste jaren een uur kunstgeschiedenis, de andere klassen tekenles. Dus 5 uur Latijn, 4 uur Grieks en Frans, 3 uur wiskunde, 2 uur godsdienst en Nederlands, 1 uur Engels, Duits, natuurkunde, wetenschappen, geschiedenis, aardrijkskunde en tekenen, plus bovendien nog een uur kunstgeschiedenis de zondag.

De dinsdag- en donderdagnamiddag was er voor heel de studie, o.l.v. de twee surveillantten van twee tot vier uur wandeling. Er werd vaak een grote tocht langs de Bosmolens, de Slore of de vaart gemaakt : er waren zo'n vier of vijf vaste routes. De wandeling werd steeds meer vervangen door sport. In de winter werd nl. gevoetbald op de droogweiden waar anders het vlas stond. Dat was het geval in de Slabbaardstraat-Zuid bij vlashandelaar Demeulenaere en bij de familie Vanacker aan de Vijfwegen. Na een lastige match moesten de leerlingen wel eens op de tanden bijten om in de avondstudie niet in slaap te vallen. Bij speciale gelegenheden werd wel eens tot in Emelgem of Meulebeke gewandeld, of in mei naar Onze-Lieve-Vrouw van Meulebeke en naar Dadizele.

In Dadizele maakten de retoricaleerlingen hun beroepskeuze bekend. Van "honderd dagen" was in die tijd nog helemaal geen sprake.

De vakantie begon de derde of vierde week van julie en duurde tot de derde week van september. De kerstvakantie begon slechts op 31 december, maar duurde tot omstreeks 10 januari. De Paasvakantie telde twee weken. Van herfst- en krokusvakantie was nog geen sprake, al was er met halftrimester wel een onderbreking van een dag of twee (9). Slechts tijdens de vakantie of met halftrimester, mochten de internen naar huis gaan.

DE DAGTAAK VAN EEN LERAAR.

Omstreeks zes uur stonden de leraren op. Elk deed zijn mis, binnen of buiten het college; concelebratie bestond nog niet. Daarna gingen de leraren nog wat brevieren of lessen voorbereiden.

Een titularis gaf in zijn eigen klas veel vakken. Vanherpe b.v. gaf zijn laatste jaren in Izegem - toen retorica en poësis intussen twee volwaardige studiejaren waren geworden - Grieks, Latijn, Nederlands, Frans, Duits, godsdienst, geschiede-

nis en aardrijkskunde. Dat betekent dus 20 uur, met voor de meeste vakken enorm veel corrigeerwerk. Of men al die vakken wel aankon? We laten hem aan het woord. "De opvatting was toen heel anders dan nu. Tegenwoordig zijn leraars specialisten in hun vak, maar ik vind het vroegere systeem beter, toen leraars veel vakken onderwezen. Als je b.v. Nederlands onderwijst, is het veel gemakkelijker om ook Frans te geven. Wel was het zo dat de leerling niets te maken kreeg met de laatste finesses van het vak. Toch heb ik nooit de indruk gehad hem iets te vertellen dat niet juist was". Een leraar moest wel eens een geboren plantrekker zijn. Dat was bij Vanherpe het geval met aardrijkskunde, een vak dat er op het einde van zijn Izegemse loopbaan bij kwam. Zouden zijn leerlingen dat beseft hebben? De ootmoedige oud-retoricaleraar deelde ons het volgende mee. "Van aardrijkskunde kende ik niet veel. Welnu, ik gaf daarover les zonder een woord te spreken. Toch is nooit één van mijn leerlingen gezakt aan de koloniale school. Hoe ik dat deed? Er was een goed handboek, de aardrijkskunde van Belgisch Congo, geschreven door Jeroom Geldof, de latere Kortrijkse principaal. Bovendien gaf ik mijn studenten bijkomende informatie, afkomstig van het Ministerie van Koloniën, en blinde kaarten. Ik had het handboek verdeeld volgens het aantal beschikbare lessen en liet mijn studenten werken. Voor het examen nam ik mijn boek en maakte een of twee kaarten. Zo kon ik hun antwoorden met het mijne vergelijken".

Het communauteitsleven, nu nagenoeg volledig weggefallen, was zeer groot. Het zou door de collega's niet aanvaard zijn als men zich na het avondmaal onmiddellijk in zijn kamer terugtrok. In die zin was er elke dag pedagogische beraadslaging, de vele pedagogische bijeenkomsten van tegenwoordig waren toen niet nodig, want elke avond spraken de collega's elkaar in de rookzaal over hun belevenissen. Pas omstreeks 21 uur gingen ze naar hun kamer, om voor te bereiden, of om taken te corrigeren.

Corrigeren, zo zegt Vanherpe, loonde toen nog de moeite, want de leerlingen spanden zich in om goed werk af te leveren. "Ik heb dat in de loop van mijn loopbaan in Izegem weten veranderen, toen de leerlingen elke week de zaterdag na 16 uur naar huis mochten trekken. Tussen 1937 en 1950 verminderde het aantal studie-uren met acht tot tien uur.

Voor de leerlingen die minder zelfdiscipline aan de dag legden, was zoveel studie een zegen! Dat was trouwens de reden waarom colleges zoveel voorsprong hadden op athenea.

Ook externen leefden toen anders dan nu, want ook zij waren gebonden aan de avondstudie, ook de zaterdag en de zondag".

Een heilig moment voor de leerkrachten werd de zaterdagavond. De priesters die op dat moment op het college bleven - anderen hadden p.v. parochiedienst - kwamen, om beurt in de kamer van een van hun collega's samen. De principaal wist - en mocht weten - van die bijeenkomsten, maar onder geen beding mocht hij daarbij aanwezig zijn; hij zou er zich trouwens nooit gewaagd hebben. De zaterdagavond verliet de principaal na het eetmaal het college. Op die ontspanningsavond werden vaak fratsen uitgehaald.

De kritiek dat door principaal of leraren vaak werd gesoupeerd bij rijke ouders van leerlingen, ontzenuwt Vanherpe. Op een enkel uitzondering na gebeurde dat niet door leraren. Uiteraard was het bij "de rijken" dat de directeur op bezoek ging, andere mensen zouden er niet aan gedacht hebben hem uit te nodigen. Maar daar zat eveneens een sociale bedoeling achter. Van schoenfabrikanten werd dan b.v. bekomen dat ze schoenen meegaven voor arme mensen met b.v. een plechtige communicant die ze niet in het nieuw konden steken.

Leraren zag je ook wel in de stad om... te controleren. Pollet b.v. trok de wacht op in de omgeving van een corsetwinkel in de Roeselaarsestraat, schuin tegenover de H.-Hartkerk. Ook de twee kouters waren verboden jachtgebied, want de meisjesschool (Avé Maria) lag daar.

HET CONTACT TUSSEN LERAARS EN LEERLINGEN.

Of de relatie tussen leraars en leerlingen veel afstandelijker was dan tegenwoordig, hing gedeeltelijk van de leraar af. Het bisschoppelijk collegereglement had het over "met vaderlijke bezorgdheid zijn leerlingen begeleiden". Zowel laksheid als overdreven strengheid waren uit den boze. Vaderlijke bezorgdheid betekende dat men op de eerste plaats het geluk van de leerlingen nastreefde. Aan het seminarie hadden de toekomstige priesterleraren een cursus pedagogie gekregen en daarmee moesten ze dan maar voldoende gewapend zijn. Bijna iedereen begon zijn loopbaan in het onderwijs. Een leraar zonder gezag werd met hand en tand door zijn collega's bijgesprongen, maar vaak moest hij na enkele jaren toch worden overgeplaatst.

Was "kom eens naar mijn kamer" - om de titel van een welbekend nostalgisch werk te gebruiken - de realiteit? Dergelijk contact was zeer uitzonderlijk. Volgens het reglement mocht trouwens geen enkele leraar een leerling op zijn

kamer ontvangen zonder de toestemming van de directeur. Het was wel zo dat in die tijd praktisch alle studenten een geestelijke leidsman hadden, maar die leiding werd gewoonlijk in een biechtstoel gegeven. Daar had de leerling de garantie dat niemand van de andere leraren ooit zou achterhalen wat daar gezegd werd. In die tijd was het normaal dat om de veertien dagen gebiecht werd. Dat was slechts in die zin een verplichting : je moest om de veertien dagen in de biechtstoel gaan zitten, maar je kon aan de biechtvader meedelen dat je niet wenste je biecht te spreken. Naar de biechtstoel gaan of te biechten gaan, waren dus twee verschillende zaken (11).

Straffen zijn voor leerlingen helaas van alle tijden. Vijftig jaar geleden bestonden ze vnl. uit het leren van geheugenlessen of het schrijven van regels. Ook op de knieën vooraan in de klas gaan zitten, was nog gebruikelijk, zelfs voor de hogere klassen. En hier en daar was er wel eens een leraar, zoals "de stier", die een leerling een mep rond de oren durfde geven. Ook een half uur na de avondstudie nablijven, kwam voor : de studie van de internen duurde nl. tot halfacht 's avonds.

EEN JAARLIJKS HOOGTEPUNT, VOORAL DIE ENE KEER : HET FEEST VAN DE PRINCIPAAL.

De principaal werd altijd op het einde van het schooljaar gevierd, in de periode tussen het einde van de examens en de plechtige prijsuitreiking, en wel volgens een klassiek scenario.

's Morgens was er plechtige mis gevolgd door een academische zitting. Daar werden bijzonder formele gelukwensen, op pro patria papier geschreven, aan het adres van de principaal voorgelezen door de laureaat van het laatste jaar en door iemand van het zesde leerjaar of van het zevende voorbereidende jaar. Voor de leraren en de onderwijzers was er een bijzonder middagmaal.

In de namiddag was er Vlaamse kermis, geopend door een groep jongens op versierde fietsen, die allerlei arabesken uitvoerden. Tot de volksspelen behoorden o.a. 'kuipkesteken', zaklopen, ringschietsing en 'appelkesnap'. In het eerste geval hing een kuip met water aan een draad en daaronder een plank met een gat in. Met een lange stok moest de kandidaat tegen betaling proberen in dat gat te mikken. Lukte dat, dan kreeg hij een prijs. Negen op tien keer stootte hij echter tegen de plank en kreeg hij het water over zich. De deelnemer had geen vaste grond onder de voet, want hij stond op de kar van Gaston en Gusten Farasyn, de twee gebroeders-knechten op het college.

Appelkesnap bestond hierin dat men binnen een bepaalde tijd en zonder de handen te gebruiken, stukjes appel of aardappel of ook wel eens geldstukjes met de mond uit een emmer water moest halen.

De poësis voerde in juli 1937 op het feest van de principaal een circusvertoning op. Uitzonderlijk gebeurde dat in Hernieuwenburg, het KSA-heem in Wielsbeke. Twee clowns kwamen de nummers aan elkaar praten : Daniël Noyez en Gabriël Eeckhout. Ze hadden het stomme idee om als Oscario en Polletanio op te treden, naar de naam van de twee leraren die door de leerlingen het hele jaar door voor de gek werden gehouden. Telkens een van die clowns optrad werd allusie gemaakt op wat Vanheule en Pollet het voorbije schooljaar gezegd hadden. Zij konden er niet om lachten, vooral eerstgenoemde niet. De sporen van Vanheules razernij zijn in de rookzaal nog steeds te zien. "Zij buiten of ik", tierde hij en hij sloeg daarbij zo hard op het tafeltje, dat het blad spleet. Niet alle leraren wilden de boosaardigheid van het tweetal erkennen. Zelfs de brave Pollet nam niet te veel aanstoot aan het gebeurde. Maar de principaal, die bij de woedeuitbarsting van Vanheulde de rookzaal verlaten had, zette Noyez en Eeckhout tot aan de prijsuitdeling buiten. Dat veroorzaakte bij de leerlingen, die duidelijk partij kozen voor de twee helden, een halve revolutie : op de speelplaats weigerden ze nog te spelen, hoe hulpsurveillant Vanheule ze ook aanporde.

Sedertdien bleef het de gewoonte dat de poësis het feest van de principaal verzorgde.

DE VLAAMSE BEWEGING.

Het signum hebben de leerlingen waarover in dit artikel sprake, niet meer gekend. Wel bestond er op dat ogenblik nog een Vlaamse en een Franse week. De zondag werd er altijd Vlaams gesproken. De bedoeling was louter pedagogisch : Frans leren. Die week moesten de leerlingen op de speelplaats of aan de directeur alles in het Frans vragen, wat vooral voor de eerstejaars problemen schiep. Maar onder elkaar spraken de leerlingen toen toch geen Frans, tenzij de surveillant in de buurt was. Hoogstaand Frans was het niet, zo in de trant van : "Allez, c'est à vous!". Het is mogelijk dat toen nog een boete moest worden betaald, maar die kregen de leerlingen terug als ze hun best hadden gedaan. Een jaar of vijf vroeger werd het signum nog streng toegepast. De grote slag tussen het AKVS en de KSA was toen al geleverd, ten nadele van het AKVS.

Voor de generatie waarover hier sprake was er slechts de KSA. Op een dag kwam Karel Dubois, de stichter van de KSA, de leerlingen in de studie toespreken. In een meeslepende stijl sprak hij twee uur lang over zijn oorlogsbelevissen, met daarbij centraal zijn franstalige vriend Jan. Dat was een ongelovige die sneuvelde. Toen men hem ontkleedde, zag men op zijn borst getatoueed : "enfant du désespoir". Kinderen van de wanhoop mogen wij niet zijn, riep Dubois uit en zo kwam hij bij zijn geliefkoosde KSA uit. Of zijn verhaal waarheid of verzinzel was, weet Gabriël Eeckhout niet, maar zo'n 55 jaar later kan hij toch nog resumeren. Velen sloten natuurlijk onmiddellijk bij de KSA aan. Naast en eigenlijk complementair aan de KSA, bestond de studentenbond Vlaams en Vroom, die tijdens de vakantie actief was en geleid werd door Izegemse seminaristen. Er werd lapidair gezegd dat de KSA kerkelijk strijdend en Vlaams van geest was en de studentenbond Vlaams strijdend en kerkelijk van geest. Volgens Vanherpe zorgde de KSA voor het contact met de Vlaamse beweging op het college. Dat op de colleges tot collaboratie zou zijn aangezet, ontkent hij met klem. Die stelling noemt hij één van de grootste stomiteiten van Maurice Dewilde. Wel nam de KSA de stijl van fascistische jeugdbewegingen over, maar helemaal niet de inhoud. De KSA viel trouwens tijdens de oorlog niet in de smaak van de Duitse bezetter. Ik heb slechts één leerling van het college naar het Oostfront weten trekken, beweert Vanherpe, en het was geen KSA'er.

Ideologisch werd de studenten in de jaren 1930 niets opgedrongen. De enige nieuwe ideologie die wat beroering bracht, was het rexisme. Er waren zelfs leraren die ermee sympathiseerden, maar dat bleek niet in de lessen. (12)

Natuurlijk hebben leraren en leerlingen nog veel meer beleefd. De brand van 1936 b.v. heeft een onuitwisbare indruk nagelaten. Maar in dit artikel wilden we de klemtoon leggen op het dagdagelijkse leven van "een student" en "een professor" in de jaren 1930. En als misschien hier of daar een oneerbiedwaardigheid te merken viel, vergeet dan niet dat oudleerlingen, zelf aan hun levensavond toe, met de jaren veel milder zijn geworden en intussen al lang met dankbaarheid aan hun leraren en hun collegetijd terugdenken.

4 Retorica-leerlingen met hun leerkracht. Van links naar rechts : Hubert Vanderhaeghen, Gabriël Eeckhout, Daniël Noyez en Jozef Van Outryve.

VOETNOTEN

- (1) Zie o.a. De Weekbode, 29 april 1988.
- (2) Archief St.-Jozefscollege, palmaresen 1932-'33 t.e.m. 1937'38.
- (3) "Ik geloof niet dat meer dan 5% van de leerlingen o.i.v. een priester naar het college is gegaan", meent G. Vanherpe.
- (4) G. Eeckhout.
- (5) G. Eeckhout .
- (6) G. Vanherpe
- (7) Opgesteld aan de hand van het getuigenis van G. Eeckhout, soms met aanvullingen van G. Vanherpe, die over nog levende collega's niets kwijt wou.
- (8) Volgens lijst in Sint-Jozefscollege jubileert p. 73-76.
- (9) Zie daarom ook J. GELDHOF, St.-Hiloniuskerk 1855-1955, p. 92.
- (10) G. Eeckhout kan nu nog hele fragmenten opdreunen.
- (11) G. Vanherpe.
- (12) G. Eeckhout.

FRANCOIS JOSEPH LEFEBVRE

1801-1870

EEN ONGEKENDE IZEGEMSE BURGEMEESTER EN ZIJN TIJD.

Antoon Vandromme, Blauwhuisstraat 52, 8700 Izegem

Wanneer we de lijst van de Izegemse Burgemeesters even nakijken vinden we de naam van FRANCOIS LEFEBVRE wel aangeduid. Zelfs de data van zijn ambtstermijn zijn doorgaans ook naast zijn naam nog opgegeven. Maar buiten deze gegevens houdt de kennis en het curriculum vitae van deze Izegemse burgemeester meestal op. Zo durfden we in de titel schrijven : Een "ongekende" Izegemse burgemeester.

WIE GINGEN FRANCOIS JOSEPH LEFEBVRE ALS BURGEMEESTER VOORAF ?

Na de onafhankelijkheid ging het in het stille landse Izegem niet zo best met zijn burgemeesters. In de tien eerste jaren, kende Izegem niet minder dan drie burgemeesters :

1. JOSEPH VANDENBOGAERDE : deze jonge koopman werd tot burgemeester gekozen op 11.11.1830. Hij was te Kortrijk geboren op 26.04.1793 en was op 16.07.1821 gehuwd met Therese Felicite MAES, dochter van Gaspard Maes (1) en woonde aan de Marktstraat, 2.
Hij stierf plots te Kortrijk op de eerste verjaardag van 's lands onafhankelijkheid, op 21.07.1832.
2. Na hem kwam IVO DEVOS, leerlooier. Deze was te Rumbeke geboren uit een molenaarsfamilie op 12.05.1783 (2) en was sedert 1821 gemeenteraadslid te Izegem. Op 11.11.1830 werd hij eerste schepen en na het overlijden van J. Vandenbogaerde volgde hij die als burgemeester van Izegem op. Hij was gehuwd met Maria Hendrika Stauthamer (°Izegem, 25.07.1794 - +Izegem, 24.11.1859).
Ook zijn ambtstermijn was van zeer korte duur. Hij overleed vrij plots in zijn woning aan de Gentsestraat 27 (nu : parking voor Ave Maria) op 09.08.1835.

François J. Lefebvre

FRANCOIS JOSEPH LEFEBVRE

Gemeenteraadslid vanaf 1830
Schepen vanaf 1835
Provincieraadslid 1836-1870.
Burgemeester van Izegem 1840-1870
echtgenoot van Marie-Thérèse MAES.
Hij werd geboren te DOTTIGNIES op
9 juli 1801 en stierf te IZEGEM op
28 december 1870.

3. Hij werd opgevolgd door AUGUSTINUS IGNATIUS DE MONIE. Deze was te Izegem geboren op 28.08.1781. Op 11.11.1830 werd hij schepen benoemd naast Ivo Devos en hij kreeg zijn benoeming als burgemeester van Izegem op 21.10.1835. Als weduwnaar van Therisia Deceuninck was deze lijnwaadkoopman hertrouwd met Amelie Bouckaert die ook voor hem overleed. Hij stierf in zijn vertrouwd Izegem op 02.05.1840.

WIE WAS DE NIEUWE BURGEMEESTER ?

Na A.I. De Monie zouden de Izegemnaren een nieuwe burgemeester krijgen die wel een grote uitzondering zou worden op alle Izegemse burgemeesters, zowel op deze die vóór hem aan het bewind gestaan hadden, als deze die na hem nog zouden volgen.

FRANCOIS JOSEPH LEFEBVRE werd de nieuwe burgervader. Hij was geboren te Dottignies op 09.06.1801. Wanneer hij op 21.07.1840 zijn benoeming van burgemeester kreeg, was dit voor een zeer lange tijd. Hij is immers, van alle bekende Izegemse burgemeesters deze, die het meeste aantal jaren aan het bewind is geweest en zo de langste ambtstermijn als burgemeester heeft doorlopen.

Fr. J. Lefebvre bleef immers dertig jaar burgemeester van Izegem en dat tot aan zijn overlijden op 28 december 1870.

In die tijd bezat Izegem geen enkele drukkerij. Voor alle drukwerk, groot of klein, waren de Izegemnaren in die dagen aangewezen op Roeselare, Kortrijk of soms op Gent. Fr. Lefebvre kende Pierre Joseph Bossut, een likeurhandelaar uit Dottignies. Hij kon hem het nut doen inzien, zich rond 1840 als drukker te komen vestigen in onze gemeente waar hij geen concurrentie te vrezen had. P.J. Bossut kwam naar Izegem en vestigde zich als drukker op de Grote Markt en werd later opgevolgd door zijn knecht Jan Dooms daar hijzelf geen erfgenamen had.

François Lefebvre is ook de burgemeester geweest die, na een van de zwartste perioden van onze geschiedenis, het rurale en vergeten Izegem heeft weten op te trekken en er ook nog in geslaagd is, Izegem in de mate van het mogelijke te veranderen in een ontluikend nijverheidsstadje, waar schoenen en borstels de tanende textielnijverheid konden opvangen. Zo kon de naam IZEGEM bekend worden in een ruim deel van West-Europa.

Léopold, Roi des Belges,

à tous présens et à venir, salut :

Nous l'art. 2 de la loi communale du 30 Mars 1836;
Sur le rapport de Notre Ministre de l'Intérieur,
Nous avons arrêté & arrêtons :

Art. 1er. Le Sr. Lefebvre, François Joseph, Chevalier
de la ville de Tournai, province de la Flandre Occidentale,
est nommé Bourgmestre, en remplacement du Sr. Demorieux,
décédé.

Art. 2. Notre Ministre de l'Intérieur est chargé de
l'exécution du présent arrêté.

Donné à Bruxelles, le 21 Juillet 1840.

Signé / Léopold.

Par le Roi :

Le Ministre de l'Intérieur / Signé / L. de la.

Pour expédition conforme,

Le Secrétaire général du Ministère de l'Intérieur / Signé / Louis de Nederhout.

Pour Copie conforme,

Le Greffier provincial de la Flandre Occidentale.

M. de ...

copie van de benoemingsakte van
burgemeester F. Lefebvre. 21 juli 1840.
(SAI)

Onder zijn bestuur kreeg Izegem nieuwe steenwegen, kwam er een spoorlijn en werd er een kanaal gegraven dat onze stad van west naar oost doorsneed.

Op sociaal vlak kwamen hier in Izegem nieuwe scholen en kwam er een eigen hospitaal dat plaats bood aan vijftig zieken. Op kerkelijk vlak zag hij een noodkerk bouwen (de stuiverskapel), zag hij de oude kerk slopen en was hij als burgemeester ten volle betrokken bij de nieuwbouw van de huidige St.-Tillokerk. Het was ook onder zijn bestuur, dat Izegem weer uitverkozen werd als hoofdplaats van het vrederechtskanton. Ook maakte het hij mee dat in zijn gemeente drie verschillende pastoors de herdersstaf hanteerden.

Op het eind van zijn leven kon hij het zelfs nog meemaken dat Izegem zijn eerste eigen nieuwsblad kende.

Het ruraal-achterlijke was voorgoed voorbij. Izegem stond werkelijk voor een open deur die naar nieuwe mogelijkheden in een nieuwe toekomst leidde.

WIE WAS DE MENS FRANCOIS LEFEBVRE ?

Deze burgemeester werd op 9 juli 1801 te Dottignies geboren als enige zoon van de schaaapboer (4) en grondeigenaar Jacques Joseph Lefebvre en diens echtgenote Maria Elisabeth Niffle (+ te Dottignies op 04.05.1824)

Als grondeigenaar kwam hij later naar Izegem wonen en trouwde hier op 19.05.1827 met de jongste dochter van advocaat Gaspard Maes-Dujardin. Het jonge paar ging zich vestigen aan de Nieuwstraat, nummer 11. (S.A.I. Bevolkingsregister 1860-1880 - blad 325).

Dottenijs - Sint-Leodegariuskerk (begin XIXe eeuw).
 De parochiekerk en het kasteel van Dottenijs uit de jeugd van Fr. Lefebvre.
 Pas in 1843 werd die kerk vervangen door een nieuwere. Alleen de laatromaanse
 toren bleef bewaard. In 1910-1913 werd op een andere plaats een nieuwe kerk
 gebouwd. De vorige kerk werd gesloopt op de toren na.

Na de dood van burgemeester Aug. Ign. De Monie, werd Fr. Lefebvre tot burge-
 meester van Izegem gekozen.

Zijn vrouw, MARIE-THERESE MAES, was geboren te Izegem op 07.02.1802. Ze overleed
 hier twee jaar na haar echtgenoot op 21.06.1872. Leopold Slosse spreekt in
 zijn "ROND KORTRIJK" over de eigenaardige rouwgedachtenissen die bij de uitvaart
 van Mevrouw Fr. Lefebvre-Maes uitgedeeld werden. Het waren gedachtenissen die
 gedrukt werden bij de Wed. J. Petyt te Brugge met daarop O.L.Vrouw van Scherpen-
 heuvel (5). Zoals in die tijd gebruikelijk was, waren er Nederlandstalige en
 Franstalige gedachtenissen.

BID GOD OVER DE ZIELE
van
VROUWE MARIA-THERESIA

Maes

Weduwe van Mynheer
FRANCISCUS LEFEBVRE,
wylend Burgmeester van Iseghem.

geboren te Iseghem den 7 February 1802, en tydelijk
voorzien van al de Regten van Onze Moeder de He. kerke,
aldaer gerust in den Kiere verscheiden den 21 Juny 1872.

Bevalligheid is bedriegelyk, en schoonheid ydel: maer eens
vrouwe die den Heere vrucht sal geprezen worden. Ps. VIII 20

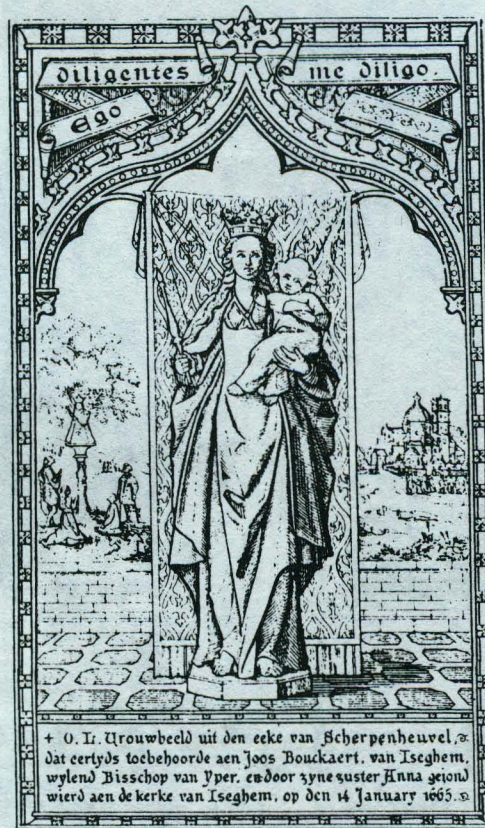
Lieve kinderen, onderhoudt alles wat ik ulieden gebiede,
opdat gy wolvaret, gy en uwe kinderen na u in der
eeuwigheid, doeude helgene goed en aengenaem is
aen den Heere, mynen God. Deut. XX, 15

Jehou, roon van David, wees my genadig! Marc. X, 47.

Wel Merke van Maria, wees myne zaligheid!

— 300 dagen Ablaet. —

J. Dooms te Iseghem.

+ O. L. Vrouwbeeld uit den eek van Scherpenheuvel, dat certyds toebehoorde aen Joos Bouckaert, van Iseghem, wylend Bisschop van Yper, en door zyne zuster Anna geiond wierd aen de kerke van Iseghem, op den 14 January 1665.

W. J. Petyt, Brugge

Le sacrifice non sanglant de l'autel est un remède souverain pour soulager les morts. S. Grégoire

PRIEZ DIEU POUR L'AME
de Dame

Marie Thérèse Maes.

fille de Monsieur CHARLES MAES,
en son vivant Bailli de la Seigneurie de Saint-Pierre,
et de Dame CATHERINE LEENKNECHT,
et veuve de Monsieur
FRANÇOIS JOSEPH LEFEBVRE,
en son vivant Bourgmestre de la ville d'Iseghem.

née à Iseghem le 7 Février 1802
y décédée le 21 Juin 1872.

Elle était très estimée de tout le monde parce
qu'elle avait une grande crainte du Seigneur,
et il n'y avait personne qui pût dire la moindre
parole à son désavantage. Judith. VIII 6

Jésus, fils de David, ayez pitié de moi. Marc. X, 47
Doux Cœur de Marie, soyez mon salut!
300 jours d'indulgence

— R. I. P. —

J. Dooms, Iseghem.

Het gezin Fr. Lefebvre-Maes had twee kinderen.

1. Frans Lefebvre-Gryspeert, waarvan de dochter later huwde met Dr. De Monie van Roeselare.
2. Mathilde Lefebvre die huwde met Edward Neelemans. Deze stierf later als Burgemeester van Eeklo.

Zij zelf was geboren te Izegem op 04.06.1828 en stierf te St. Amandsberg op 26.07.1903.

Na dertig jaar het roer van de stad in de hand gehouden ten hebben, stierf François Lefebvre aan een zware verkoudheid op 28.12.1870 (6).

WAT GEBEURDE ER TE IZEGEM TIJDENS HET BESTUUR VAN FR. LEFEBVRE ?

NIEUWE TOEGANGSWEG
1840

De drukbereden toegangsweg van ROESELARE naar IZEGEM, de ROESELARESTRAAT werd als steenweg aangelegd. Het eerste grint voor de steenweg werd op 28.01.1841 aange-meld. (7)

KOTJESSCHOOL
1840

Deze wijschool op 'T KOTJE was enkele jaren voordien gestart. Joannes Vandekerckhove, zoon van Petrus en Coleta Sintobin had lamme benen maar was zeer bedreven in de cijferkunst. Zo gaf hij een tijdje rekenles aan een Lendeleedse schoolmeester. Zo kwam hij op de gedachte ook les te geven aan de kinderen van de wijk. Weldra kwamen jongens en meisjes lessen volgen aan het bed van deze jongeling. Hij stierf in 1840. Zijn zus Melanie nam van 1840 tot 1844 zijn taak over. Op 24.06.1844 trad zij echter binnen in het klooster van Woesten (nu Vleteren). Haar zus Theresia volgde haar op van 1844 tot aan haar dood in 1845. Daarna was het de beurt aan de 17-jarige IDA die in 1845 haar loopbaan startte met 32 leerlingen. Het aantal groeide tot 170. Ze eindigde haar onderwijsloopbaan in 1906, na 61 jaar schoolhouden. Pastoor De Bruyne vraagt aan het Min. van Binnenlandse Zaken om een kantwerkatelier in te richten een subsidie aan van 700 fr (8) wat hij op 2 juni 1841 ontvangen heeft.

KANTWERKSCHOOL
04.08.1840

HOSPITAAL
1840-42

In die jaren wordt door Pastoor J. De Bruyne, in de Roeselaarsestraat, binnen het gesticht van de Zusters van Liefde, door aannemer Alois Deblauwe-Van Antwerpen (8bis) een hospitaal opgetrokken. Het werk startte in 1840. Het afgewerkte gebouw kon geopend worden op 16.02.1843. (9) In dit hospitaal konden een vijftigtal zieken een behoorlijk onderkomen vinden.

04.03.1841

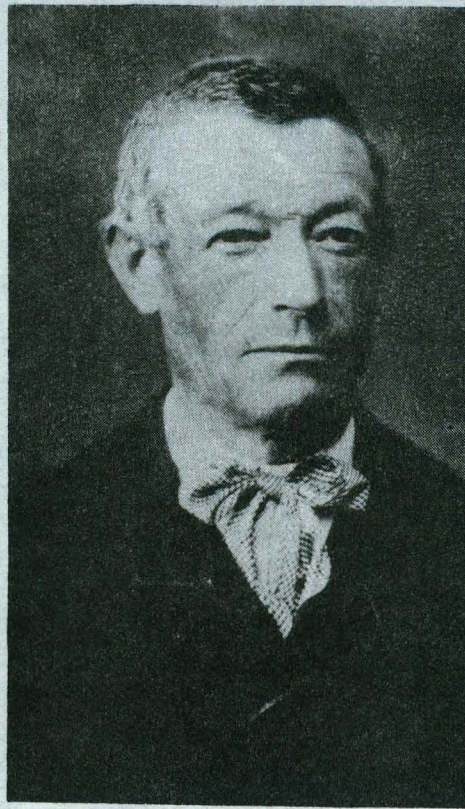
Pastoor De Bruyne doet een "gift onder levenden" aan de Zusters van Liefde, van het door hem gebouwd hospitaal (10). Deze schenking werd op 8 september van hetzelfde jaar bekrachtigd. Naast het hospitaal was er in dit gebouw ook ruimte voorzien voor een "tafeliërs-afdeling" die deze functie bleef handhaven tot in 1940. Het hospitaal groeide in de loop der jaren uit tot een volwaardige kliniek waar in 1986 288 bedden beschikbaar waren. Het zou ook een vast deel van het stadsbeeld blijven met de hospitaalkapel (de oude noodkerk - 1852) tot alles zou gesloopt worden in 1979 om de uitbouw en de vernieuwing van de ST.-JOZEFSKLINIEK mogelijk te maken.

Dit eerste hospitaal werd gebouwd op gronden van het oude klooster van de Grauwe Zusters die hier te Izegem verbleven van 1483 tot in 1796. Het was uit hoofde van een wet door de Franse bezetters uitgevaardigd, dat de zusters hun klooster dienden te verlaten en dat al hun goederen geconfisceerd werden.

Van het oude klooster bleef niets meer over. Alleen de KLOOSTERSTRAAT die de westergrens van dit domein uitmaakte, doet ons nog vaag aan die vergane grootheid terugdenken.

KANALISATIE VAN DE
MANDEL 25.06.1841

De gouverneur nodigt de gemeenteraad uit om te onderhandelen over een subsidie, te leveren voor de kanalisatie van de Mandel (11). Het zou nog meer dan twintig jaar duren alvorens het kanaal een realiteit zou zijn in onze stad.

Gij, o Heer, zijt eeuwig, en uwe gedachtenis gaat over van geslachte tot geslachte. PSALM., CI, 13.

ALOYSIUS DE BLAUWE,

zoon van Joannes
en van Angela Van Langendonck,
geboren tot ISEGHEM den 8 November 1830;
trouwde aldaar den 16 Juni 1859, met

PHARAILDIS VAN ANTWERPEN,

dochter van
Ludovicus en van Catharina Van Mellaerts.

Zij werd geboren tot ISEGHEM den
28 December 1834, en stierf aldaar den
18 Juli 1884.

gewonnen hebbende de volgende tien kinderen :

- 1° MARIA, geboren den 31 Maart 1860.
- 2° AMANDUS, geb. den 29 Juni 1862.
- 3° FLORENTINUS, geb. den 5 Januari 1864.
- 4° THERESIA, geb. den 27 October 1865.
- 5° HENRICUS, geb. den 18 Januari 1867.
- 6° LUCIA, geb. den 10 Juli 1869.
- 7° ROMANIA, geb. den 22 Januari 1871.
- 8° FREDERICUS, geb. den 2 Maart 1874.
- 9° CAROLUS, geb. den 26 Januari 1876.
- 10° CAMILLUS, geb. den 17 Juni 1877.

Het getal van 's menschen dagen bedraagt ten hoogste honderd jaren : Als een druppelken water uit de zee worden zij gerekend; en als een zandkorrelken, zoo weinig zijn zij in vergelijking van de eeuwigheid.

ECCL., XVIII, 8.

Haast u nu om al het goed te bewerken, dat uwe hand verrichten kan; want in 't graf waar wij naartoe snellen is er noch te werken noch te redeneren meer, en daar baat er noch wijsheid, noch geleerdheid meer.

ECCL., IX, 10.

ZWARTE JAREN
1845

Het hospitaal kwam in die jaren goed van pas, daar er in 1845, '46 en '47 ten gevolge van de grote hongersnood (aardappelplaag) heel wat tyfusleiders konden worden opgenomen en degelijk verzorgd. Ware dit hospitaal er niet geweest, dan zou de stad beslist een veel hoger tol aan doden te betreuren hebben gehad.

DE FAMILIE DE PELICHY
VESTIGT ZICH OP HET
BLAUWHUIS
1845

Sedert de XVIIIe eeuw hadden de edele families VAN HUERNE en DE PELICHY hier een buitenverblijf, op het kasteel BLAUWHUIS. In 1845 kwam deze Brugse familie zich hier voor goed vestigen. Ze zou hier meer dan een volle eeuw een voortdurende weldaad betekenen voor de kerk en de bevolking van onze stad.

BEVOLKINGSDALING
1845-48

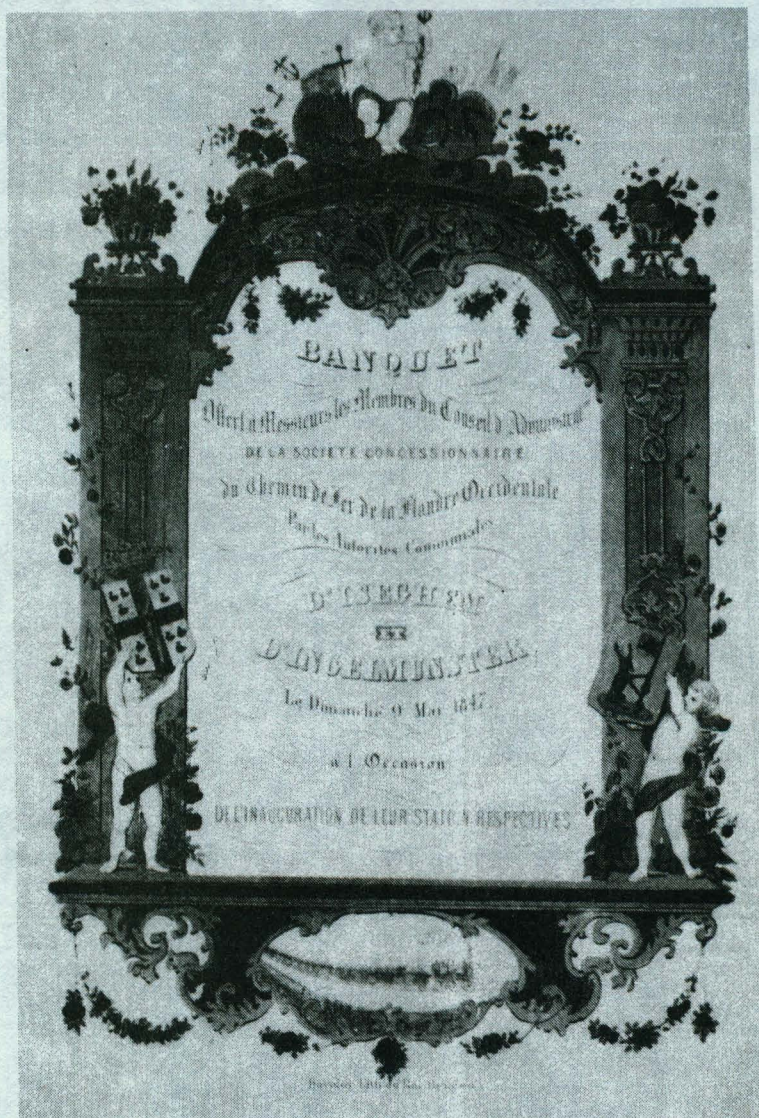
Deze jaren zijn beslist de meest donkere jaren in de ambtsperiode van Fr. Lefebvre en onze eigen stad. Het waren de jaren met de mislukte aardappeloogsten. De aardappel, die toen een van de meest gebruikte voedingsgewassen was bij de arme plattelandsbevolking, eiste zodoende een zeer zware tol. Uit de schaarste aan levensmiddelen vloeide groeiende armoede voort die leidde naar hongersnood en ondervoeding. De daaropvolgende tyfusepidemie eiste in die jaren ook nog een eigen tol. In 1847 bereikte het getal van de overlijdens 200 meer dan dat van de geboorten. In de toen eerder kleine boeregemeente Izegem (1847 : 8751 inwoners) (12) stonden er 87 huizen leeg. Het zou duren tot in 1871 alvorens het populatiecijfer van 1845 weer overschreden werd.

IJZERWEG
1846-47

In het noorden van de gemeente wordt een brede strook grond verkocht aan de Engelse "Maatschappij der IJzerwegen van West-Vlaanderen". Ook een deel van de "achterhof" van het Blauwhuis moet er aan geloven. Heel wat kleine werkmanswoningen, die gebouwd waren op de gronden van het "OUD KASTEEL" (1641) (=BAERTSHOF) dienden om dezelfde reden gesloopt te worden.

Waar eens het kasteel van de Heren van Izegem gestaan had, zouden weldra dagelijks treinen bollen in de twee richtingen.

België breidde zijn spoorwegnet uit en ook tussen Brugge en Kortrijk werd een spoor aangelegd dat door Izegem en Ingelmunster zou voorbij gaan. Op zondag 9 mei 1847 werd een bijzonder feest gehouden in het stadhuis (13) om het nieuwe deel van die spoorweg in te huldigen. Op 15 juli van hetzelfde jaar was de verbinding klaar tussen Brugge en Kortrijk voor goed een feit geworden. In mei 1987 was het juist 140 jaar geleden dat de eerste trein door Izegem liep.

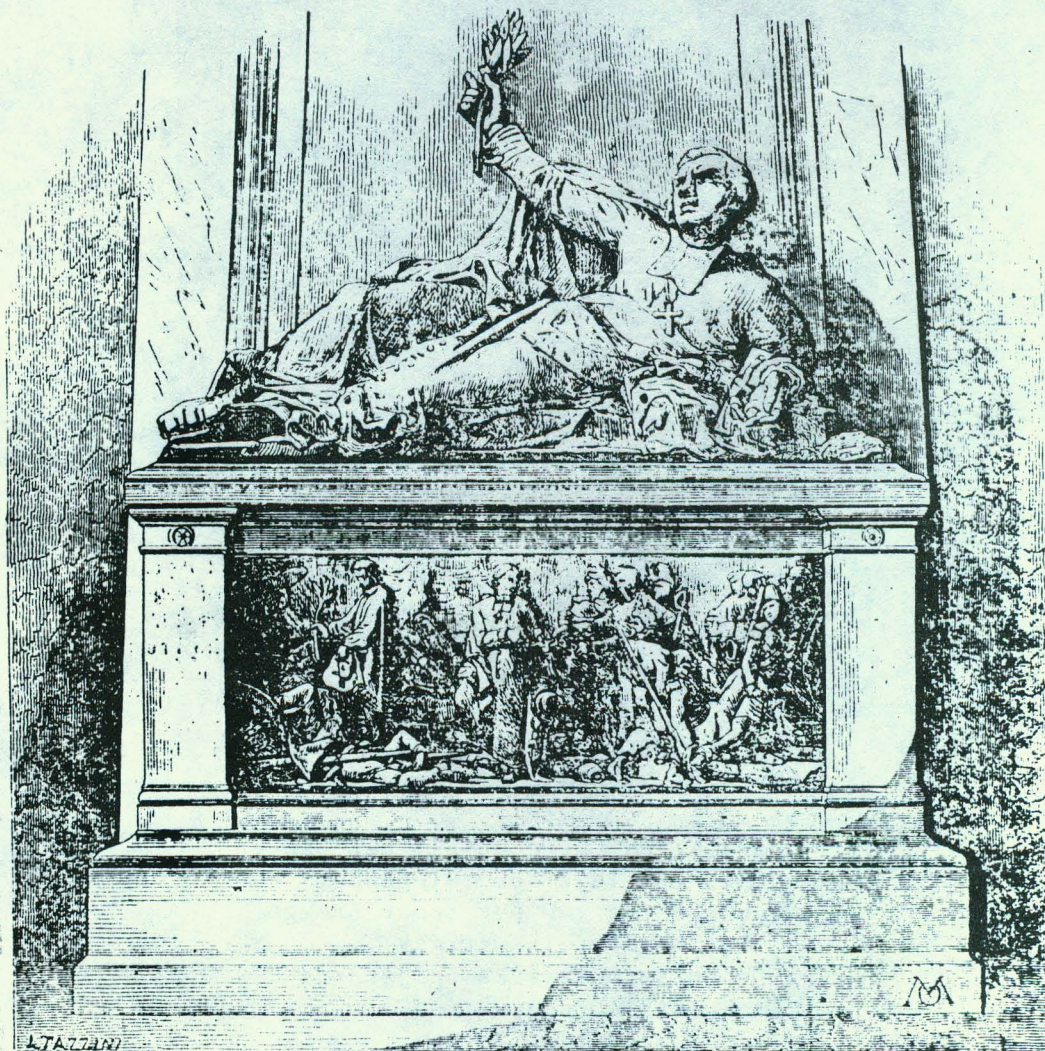

SPIJLSKAART gegeven bij het banket
op 9 mei 1847 ter gelegenheid van
de opening van het spoor Brugge-
Ingelmunster (-Kortrijk).
De oorspronkelijke spijskaart was
in achtkleurendruk.

(archief E. Mullebrouck)

LETTERKUNDIG
GENOOTSCHAP.
1849

Na het verdwijnen van "d'Overwinders in Eendrachticheydt" als literair gezelschap (14) startte in 1848 een nieuw letterkundige groep onder voorzitterschap van Ed. Paret-Ameye met "TAEL EN KUNST", een maatschappij van tooneel en letteroefening". Ze kwam geregeld samen "IN ROOZENDAELE" (15) op de zuidhoek van de Wolvestraat met de Brugstraat. Deze groep organiseerde een dichtwedstrijd op 12.08.1849 met als onderwerp "De marteldood van Mgr. Affre, Aartsbisschop van Parijs" (16). Deze wedstrijd bezorgde een enorme volkstoeloop.

Grafmonument opgericht in de O.L.Vrouwekathedraal van Parijs ter nagedachtenis van Mgr. Affre, Aartsbisschop van Parijs (+1848).
Uit : LE MONDE ILLUSTRE, 6e jg. nr. 291 van 8.11.1862.

OVERSTROMING

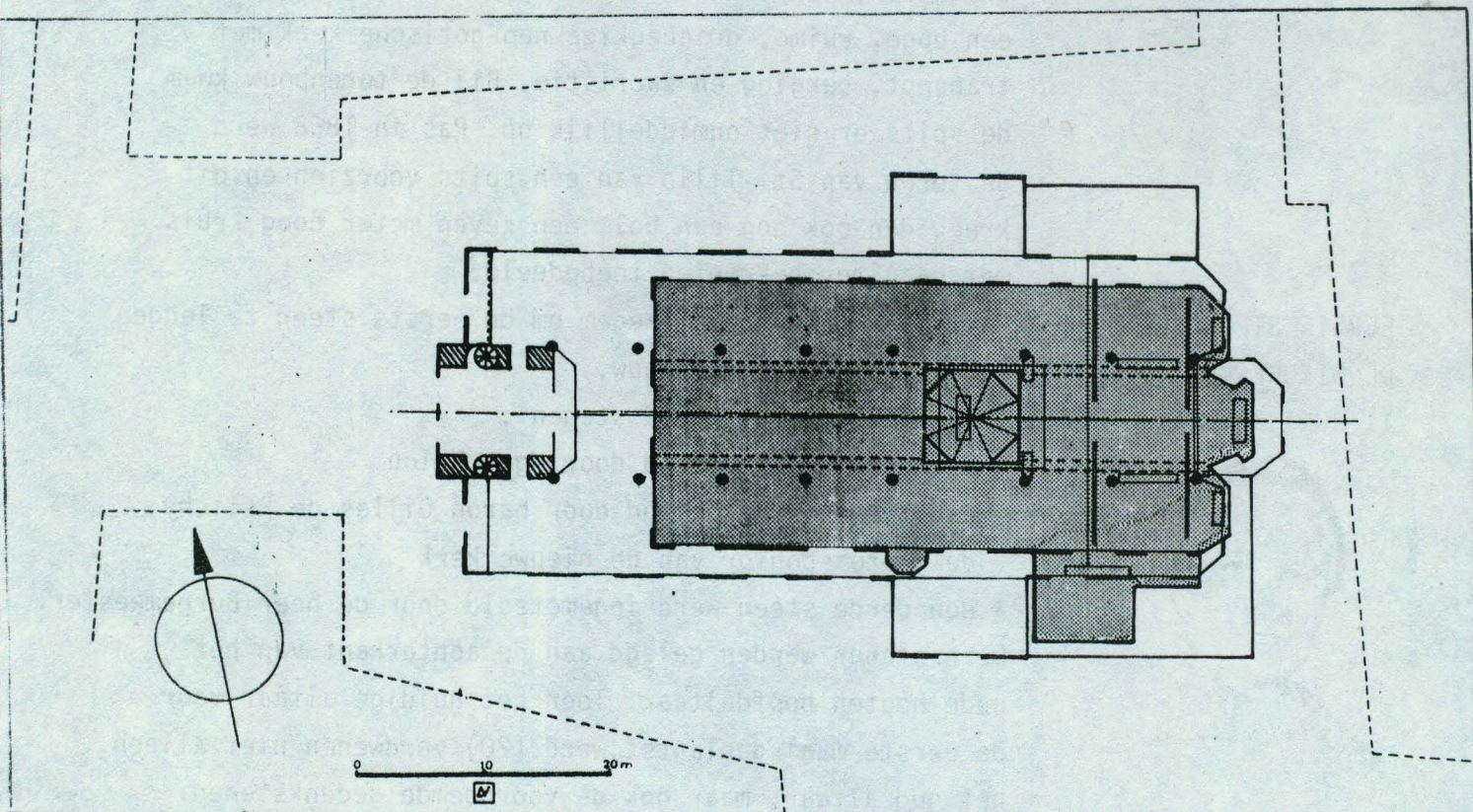
1850-1851

NOODKERK

1852

Overstroming in de Mandelgemeenten.

Pastoor Joannes De Bruyne (sedert 1831 pastoor van Izegem) (17) klaagt erover dat zijn kerk veel te klein en te bouwvallig is geworden (18). Die oude kerk dient gesloopt te worden. Er moet een nieuwe kerk komen, veel groter dan de bestaande, maar wel op dezelfde plaats. Voor er gesloopt mag worden, dient er eerst een NOODKERK gebouwd. De nieuwbouw zou twee à drie jaar in beslag nemen en zolang kon de bevolking niet zonder kerk. Op zondag 25 april 1852 werd voor 't laatst mis gelezen in de oude kerk.

Situatieplan van de oude en de nieuwe St.-Tillokerk (1852-1855). Volgens de huidige stand van de opzoekingen pasten de twee grondplannen als volgt op elkaar.

In de tijdspanne van twee maanden werd een noodkerk gebouwd in de Roeselaarsestraat en met de westkant aan het hospitaal aangebouwd. Deze noodkerk werd aan de Izegemse patroonheilige St. Tillo toegewijd. Het St.-Tillo-altaar uit de oude St.-Tillokerk werd nu hoofdaltaar in de noodkerk. (19)

Deze noodkerk was 35 m lang en 18 m breed. Op het hoogste punt bereikte ze een hoogte van 10 m. Het gehele bouwwerk kostte 12.000 fr en werd ingewijd door pastoor De Bruyne op de vrijdag voor Pinksteren zijnde 28 mei 1852.

Eens de noodkerk klaar, werd de oude St.-Tillokerk (= St.-Hiloniuskerk) gesloopt en nadien werd, volgens de bouwplannen van de Kortrijkse architect Pieter Nicolaas Croquison, aan de nieuwbouw begonnen. Izegem kreeg een hoge, ruime, driebeukige neo-gotische kerk met transept, berging en sacristie. Bij de torenbouw kwam de spits er niet onmiddellijk op. Pas in 1868 werd de toren van St. Tillo van een spits voorzien en dit kreeg dan ook nog een bol, een zeven meter hoog kruis met haan ter bekroning toebedeeld.

EERSTE STEENLEGGING VAN Mgr. Malou kwam naar Izegem om de eerste steen te leggen van het nieuwe kerkgebouw.

11 JULI 1882

TEKEN- EN MUZIEKONDER-
WIJS - 20.10.1852

In feite kwamen er DRIE stenen :

- de eerste werd gelegd door Mgr. Malou
- een tweede werd gelegd door baron Gilles de Pélichy, de grote sponsor van de nieuwe kerk
- een derde steen werd ingemetseld door de heer Burgemeester.

Deze stenen werden gelegd aan de achterkant van het oude houten hoofdaltaar. Toen het huidige altaar voor de eerste maal geplaatst werd (20) verdwenen niet alleen het oud altaar, maar ook de voornoemde gedenkstenen.

Er wordt 215 fr genomen van het budget van 1852 om het onderwijs in tekenen en muziek te bezoldigen.

gedurende deze week beproven de Westkoningen
in de nieuwe kerk alleen te zijn.
Den eersten mey verstaende zal den
heer eerd. heer Dekan Van Kortryk
den kerk komen wyden, waerwaer
het h. Sacrament processiedyze,
myt de provisorie kerk, myt deze kerkel.
naer de nieuwe kerk zal gedragen
worden gedurende de wyding mey'or
niemand in de kerk komen, my'or
maer open gedaen worden als den kerk
der processie er toekomt voor het h.
Sacrament, voorgegaen door het Broeder-
=schap van het h. Sacrament,
waerwaer iedereen zal vergen binnen
komen om zeer godvlychtlyk de
eerste misse by te wonen. my'or zal
haer bequamen ten 10 ure, dus
zal'er tyt genoech sijn waer dat de
processie binnen is, om alle in te komen.
die misse zal gedaen worden voor al.
De weldoens der nieuwe kerk
om god te bedanken.

In het reccommandatieboek van 1855 lezen we over deze plechtigheid:

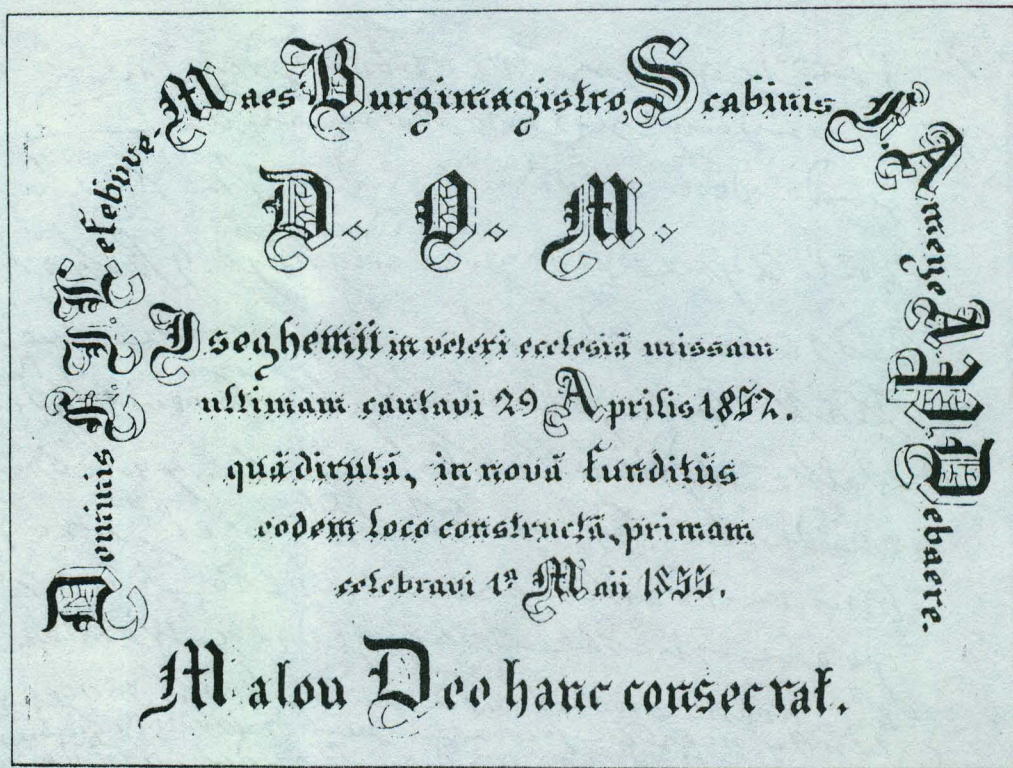
" Gedurende deze week behooren de werlieden / in de nieuwe kerk alleen te zijn / Den eersten mey aenstaende zal den / zeer eerw. Deken van Kortrijk / de kerk komen wijden, waerin / het H. Sacrament processiewijze / uyt de provosoire kerk (uyt deze kapel) (*) / naer de nieuwe kerk zal gedragen / worden. Gedurende de wijding mag er / niemand in de kerk komen, zij zal / maer open gedaen worden als den stoet / der processie er toekomt voor het H. / Sacrament, voorgegaen door het Broeder / = schap van het H. Sacramant / waerin iedereen zal mogen binnen / komen om zeer godvruchtiglijk de eerste misse bij te wonen. zij zal / maer beginnen ten 10 ure, dus / zal er tijd genoeg zijn naer dat de processie binnen is, om alle in te komen../ Die misse zal gedaen worden voor alle / wel-doeners der nieuwe kerk / om God te bedanken. "

(*) Hier wordt bedoeld de toen gebruikte NOODKERK van Izegem die dan later bekend was onder de naam STUIVERSKAPEL of ook DE KAPEL VAN HET HOSPITAAL.

EERSTE MIS
01.05.1855

Op die dag werd de eerste mis opgedragen in de nieuwe St.-Tillokerk. In de kruiskapel, aan de noordkant, werd om deze nieuwe start te gedenken, een steen ingemetseld met gulden tekst en met onderaan een jaarschrift :
MaLoU Deo hanC ConseCrat. (1855)

Op deze steen kwamen de namen voor van de toenmalige burgemeester F.J. Lefebvre en van de schepenen F. Ameye en A.P. Debaere. Deze steen werd echter totaal vernield bij het kerkbombardement van 22.09.1917, waarbij de noordelijke kruisbeuk zware beschadigingen opliep. Gelukkig was de tekst van deze gedenksteen met de nodige zorg en doorvoelde zin voor esthetiek overgetekend geworden in een boek waarin alle gebeurtenissen rond de nieuwe kerk geacteerd waren (22)

HAGELSCHADE
24.08.1855
KERKWIJDING

Een grote hagelvlaag vernielde alle vensterruiten in de voorgevel van de nieuwe kerk.

Wanneer het kerkgebouw in 1855 klaar was, kwam Mgr. Joh. Malou XIXe bisschop van Brugge, het nieuwe kerkgebouw inwijden. Dit KERKWIJDINGSFEEST gebeurde op de eerste zondag van september 1855. Zo wordt die dag als Kerkwijdingszondag = KERKMISZONDAG = KERMISZONDAG jaarlijks herdacht.

Voordien werd te Izegem kermis gevierd op de eerste zondag na St.-Michielsdag (29 september) (23). Omwille van de kerkwijding van de oude St.-Hiloniuskerk die op de dag ingewijd was.

1° Vandaag en veertien dagen
 2° Monday meest komende
 zijnde den eersten Monday Van September
 zal zijne Hoogwaardigheid. G. B. Malou
 Bisschop Van Brugge, onze meene
 Kerk hier plegtiglyk komen wyden
 welke wyding zal beginnen ten 7 ure 's morgens
 en duren tot ontrent ten 11 ure
 binnen welke uren in deze Kerk
 geene misse mag gedaen worden,
 en geene menschen in de Kerk mogen zyn
 ten dy merde proccaten met de 17de religieuzen
 Daerom zal'er op den Monday, op de uren
 gelyk na, in de gewone provisorie Kerk
 misse gelaen worden ten 7
 uren 's ochtends en ten 3
 uren 's avonds.
 De Solemnite hoogmisse in de meene
 Kerk na de wyding, zal zyn ten 11 ure
 naer in edereyt zal mogen tegenwoordig
 gedurende hier wyding, moet hier
 strengelyk de stilwygendheid
 onderhouden worden, wondom
 de Kerk, op het Groot Hof in het
 voorbygaen, ook in verbygaen
 wondom de Kerk geen geklapp
 met den blyen — —

Hier is het reeds duidelijk aan het geschrift te merken dat pastoor De Bruyne
 last heeft met zijn ogen. Uiteindelijk zal een totale blindheid zijn laatste
 levensjaren verduisteren.

In het reccomandatieboek van het jaar 1855, lezen wij :

" 1° (doorstreept)

2° zondag naestkomende / zijnde den eersten zondag van september / zal zijne
hoogweerdigheyd J.B. Malou / Bisschop van Brugge onze nieuwe / kerk hier
plechtiglijk komen wijden / welke wijding zal beginnen ten 7 ure 's morgens /
en duren tot omtrent elf ure, / binnen welke uren in deze kerk / geen misse
mag gedaen worden, / en geene menschen in de kerke mogen zijn. / tenzij naer
de processie met de H. reliquien / daerom zal er op den zondag, op de uren /
gelijk nu, in de gewezeneprovisoire kerk / drij missen gelezen worden, te ten
5 1/2 ure, / 2e ten (7) ure 3° ten 8 ure en half / de solemnele hoogmisse in de
nieuwe / kerk na de wijding, zal zijn ten elf ure / waerin iedereen zal mogen
tegenwoordig zijn / gedurende de kerkwijding moet zeer strengelijk de stil-
zwijgendheyd / onderhouden worden rondom / de kerk, op het kerkhof in het /
voorbijgaan, ook in verblijven / rondom de kerk geen geklap / met (d) uw
buren --//"

WINDSCHADE

24.01.1856

Een geweldige rukwind rukte het voorlopig dak weg van
het torengedouw dat opgetrokken stond zonder spits.
Dit dak werd afgerukt met planken, dwarsbalken, zinkwerk,
klokkestoel en klok. Alles kwam neer in de noordelijke
kruisbeuk, waar heel wat schade te constateren viel.

ARDOOIE STRAAT

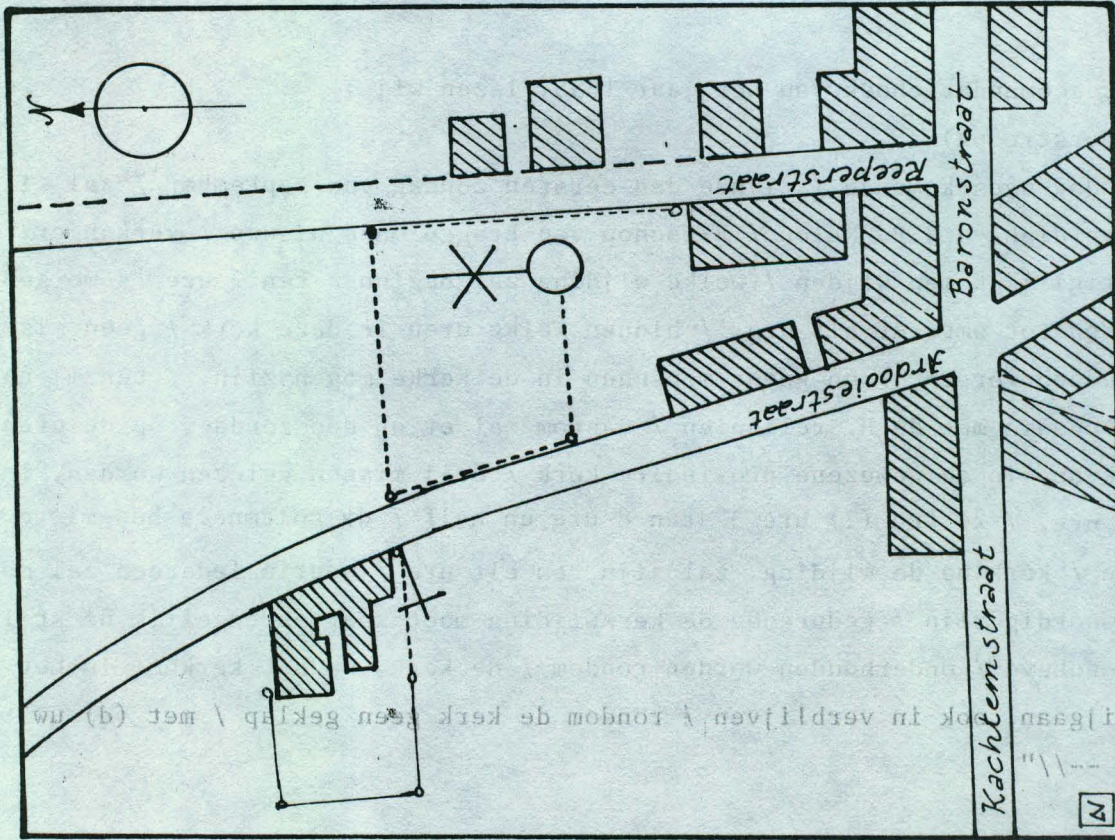
14.06.1859

De bestrating van de "ARDOYESTRAET" gaat door vanaf
Emelgemdam tot aan de molen Dewulf (24)

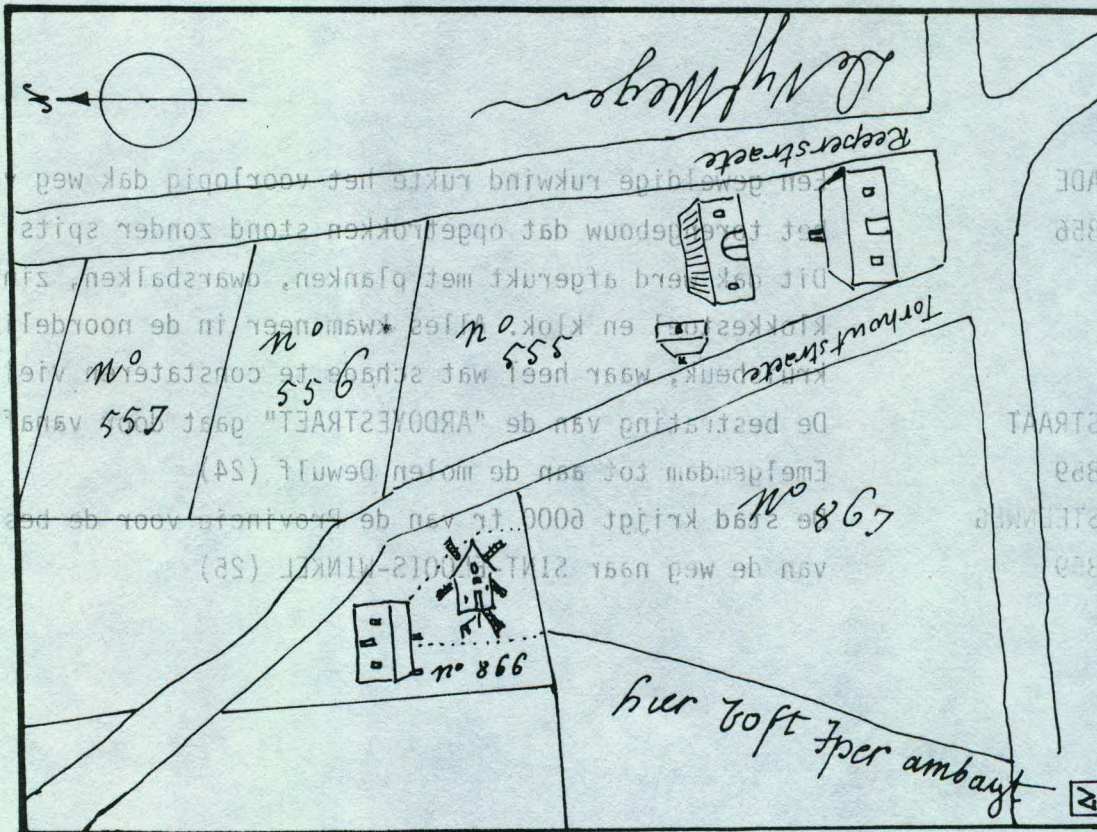
MEENSE STEENWEG

19.10.1859

De stad krijgt 6000 fr van de Provincie voor de bestrating
van de weg naar SINT-ELOOIS-WINKEL (25)

NAAR DE BELGISCHE STAFKAART VAN 1862 EN HERZIEN IN 1910.

S.A.1 - LB 1715 DOOR P. STUEPERAERT
DE MOLEN STAART OP DE WESTKANT VAN DE STRAAT

- KANAAL ROESELARE-LEIE 1860-1865 Na een eerder rustige periode, kwam er nu weer roering in onze stad. Er werd een kanaal gegraven van Roeselare naar de Leie. In die jaren werd zo'n kanaal gegraven zonder graafmachines, alleen met spade en mannenkracht. Nadien werd de aarde met kruiwagens vervoerd vanuit de dieper gelegen kanaalgeul naar de begane grond. Zwaar werk tegen een hongerloon. Een dagloon in die dagen was nogal vaak TWEE fr/DAG. De breedte en de diepte van het nieuw kanaal liet schepen toe met een tonmaat van 350 T.
- BESTRATING 1861 Tijdens deze graafperiode was men te Izegem ook druk in de weer op een andere plaats. Vanuit het centrum werd ook de steenweg naar WINKEL-SINT-ELOOI gekasseid.
- MOLENBOUW 12.01.1861 E.H. Joseph de Pélichy vraagt toelating tot het plaatsen van een windmolen (+ bakoven) op zijn eigendom (26), zijnde de kloostertuin van "Ave Maria". De toelating werd bekomen en op 3 april van hetzelfde jaar werd er voor het eerst gemalen. De voldoening was zeer gering. De molen ving te weinig wind. Op het eind van de zomer liet E.H. de Pélichy de molenkuip nog 30 voet (8,23 m) verhogen. Op 25.08.1862 werd er voor 't eerst gebakken met eigen gemalen graan. De eerste oven broden werd aan de armen van stad uitgedeeld. Spijts de verhoging ving de molen nog te weinig wind en bleef om die reden maar voor korte tijd in gebruik. De molenwieken verdwenen en het stenen onderstel werd in de loop der jaren voor veel diverse doeleinden gebruikt.
- BIBLIOTHEEK 25.02.1862 De letterkundige vereniging VOOR TAELE VEREENIGD krijgt 58 boeken in de "Vlaamsche taal" van het Ministerie van Binnenlandse Zaken. Deze boeken werden op 5.03.1862 aan de kring overgemaakt (27). Dit gebeuren moet aangezien worden als een eerste poging tot en als een geringe start van een (openbare) bibliotheek, en dan nog wel met Nederlandstalige boekwerken. Deze vereniging heeft

KLOKKEBREUK
2.09.1862

een vraag naar boeken vernieuwd op 23.01.1864 (28)
en op 6.04.1866 (29)

De grote klok luidde voor een overlijden. Plots viel een grote stilte in. De klok had haar oren verloren en was uit haar klokkestoel gevallen en neergekomen op de balken van de klokkezolder.

WINDSCHADE
ST. SEBASTIAANS DAG
20.01.1863

Twee dagen hevige windbuien. Het kerkvenster van de zuiderlijke voorgevel wordt aan stukken gewaaid. Grote schade aan hek, doopvont (30) en vloer. Ook grote schade aan het venster van de noordelijke beuk, waar die windzweep de kerk verliet en veel glasscherven op het kerkplein gooide.

TELEGRAAF
APRIL 1863
AANSTELLING PASTOOR
29.12.1863

In het plaatselijke station wordt een telegraafdienst geopend.

Aanstelling van E.H. Carolus AERNOUDT als pastoor van Izegem (° Ichtegem, 19.03.1817). Hij kwam van Zwevezele, waar hij drie jaar pastoor was geweest. Nadat hij hier te Izegem de pastorie opgetrokken had, werd hij in 1867 benoemd als pastoor te Meulebeke, waar hij op 23.10.1891 overleed.

DE POKZIEKTE
1864-1865

De gevreesde pokziekte woedt in onze gewesten. Veel sterfgevallen. Zij die genezen dragen hun leven lang de duidelijke huidverminking mee.

DE MANDELKOOR

24.01.1865

GRONDAANKOOP VOOR

WEESHUIS 1866

De MANDELKOOR vraagt 500 fr voor het geven van een festival. (31)

In dit jaar kocht E.H. Joseph de Pelichy de hoeve van landbouwer Holvoet (grootvader van de heer Robert Holvoet) aan de Meensestraat en liet ze slopen. Het was zijn bedoeling daar een jongensweeshuis op de richten. (32).

IZEGEM HOOFDPLAATS

VAN HET VREDEGERECHTS-

KANTON

25.01.1866

Na de Franse Revolutie werd in ons land door de Fransen heel wat afgeschaft en werd de indeling van onze contreien grondig veranderd. In de eerste jaren waren noch Ingelmunster, noch Izegem hoofdplaats van het kanton.

In 1799 werd Izegem door het bestuur aangezien als hoofdplaats, maar door zijn ligging op de weg Brugge-Kortrijk werd Ingelmunster vrij gauw tot hoofdplaats van het kanton gekozen.

Dertig jaar verlieden, tot op het einde van het Hollands Bewind het K.B. van 06.07.1830 verandering bracht in die zaak. Izegem werd weer tot hoofdplaats gekozen, met toevoeging van Meulebeke, Lendelede en Winkel-Sint-Elooi. De septemberdagen van 1830 kwamen de uitvoering van dit besluit verhinderen.

Izegem deed zijn uiterste best en stuurde aanvragen om toch maar verandering te bekomen in december 1848, in juli 1862 en in december 1863.

Uiteindelijk werd het wetsontwerp aanvaard en op 10.02.1866 door de koning bekrachtigd.

Op zondag 25.02.1866 werd deze gebeurtenis op luisterrijke wijze te Izegem gevierd (33).

EERSTE PLAATSELIJK

NIEUWSBLAD - 1866

Fideel Christian Vion (° Diksmuide 24.12.1840) komt in Izegem wonen en geeft hier, tegen de wil van E.H. J. De Bruyne het eerste Izegemse nieuwsblad uit, "een neutraal lokaal nieuwsblad" (34), dat de naam draagt "DE STAD ISEGHEM".

WEESHUIS WORDT SCHOOL
1867

Dit geplande jongensweeshuis werd eigenlijk een jongensschool. Het opende zijn deuren onder de leiding van E.H. Joseph de Pélichy met de hulp van de "Broeders van Liefde" van Gent. Ze kwamen hier heen nadat ze in Oostende verschillende jaren onderwijs gegeven hadden. Deze broeders-lesgevers zijn hier te Izegem TWAALF jaar lang gebleven om de Izegemse jeugd te onderwijzen. Jaren na hun vertrek werd de lagere school van het St.-Jozefscollege in de volksmond nog steeds de "BROEDERS-SCHOOL" geheten. Na 1950 wordt deze oude benaming steeds minder en minder gehoord. (35)

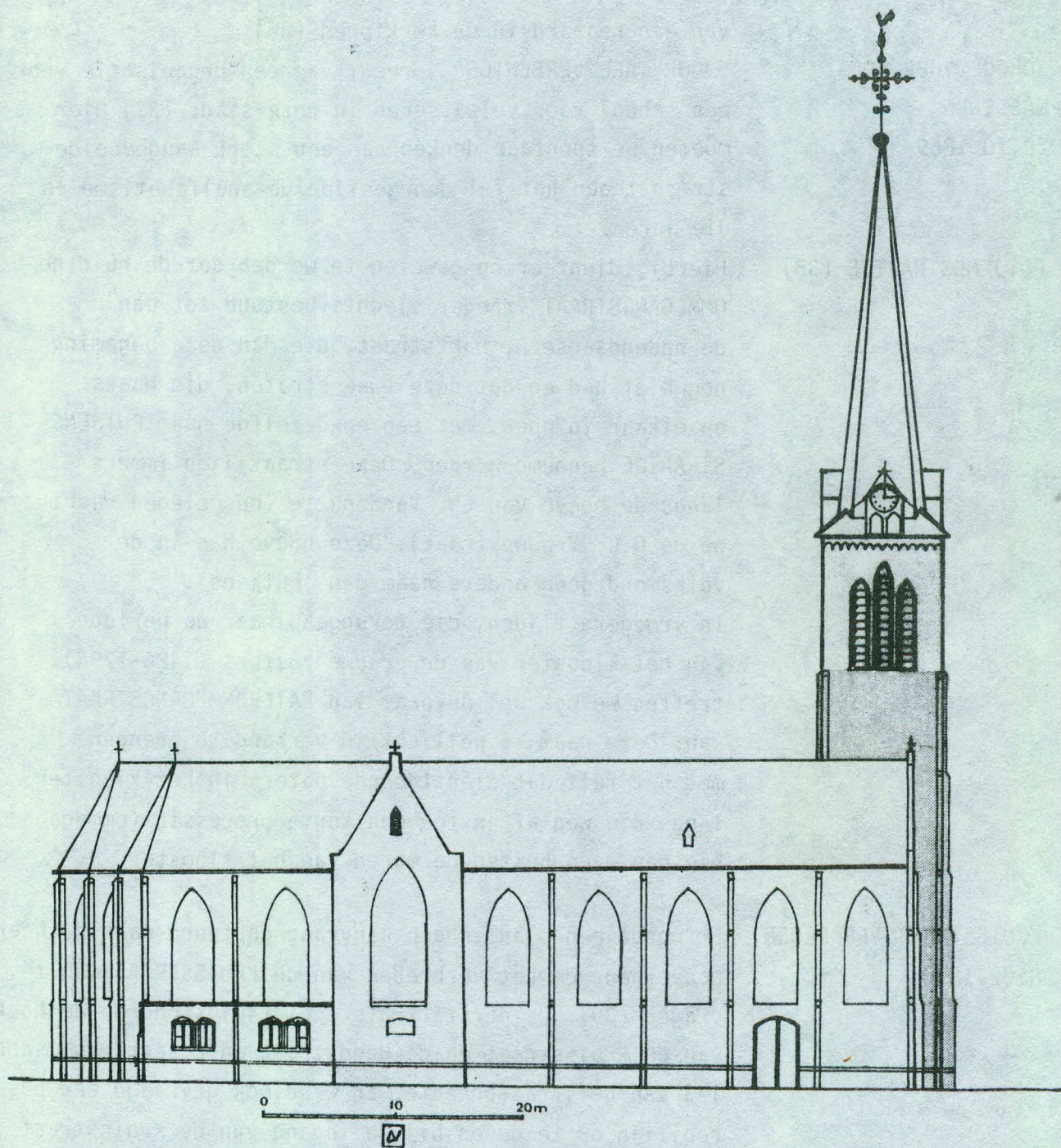
AANSTELLING PASTOOR
23.10.1867

E.H. Franciscus LONNEVILLE, S.T.N. (° St.Kruis 25.01.1823) wordt benoemd als pastoor van Izegem. Hij verliet de pastorij van Rollegem om hier ingehuldigd te worden op 13 november 1867. Hij stierf als pastoor van de Izegemse kerkgemeente op 25 juni 1891 na 24 jaren pastoraat.

ST.-TILLOKERK KRIJGT
ZIJN SPITS - 1868

Na een lange periode van dertien jaar, was het pas onder de derde pastoor in deze nieuwe kerk, dat de toren met een spits bekrond werd, die een ijzeren constructie had. De spits werd versierd met bol, kruis en haan. De torenribben waren versierd met metalen uitsteekstels die vele jaren als een soort versiering de ribben toidden. Wanneer de spits in 1973 een grondige restauratiebeurt kreeg bleven deze stekelige versieringen voorgoed weg.

De nieuwe kerk van St.-Hilonius, die in 1855 in gebruik werd genomen onder het pastoraat van E.H. Jos. De Bruyne. Het werd toen een kerk met een toren zonder spits. Pas in 1868 onder het pastoraat van E.H. Fr. Lonneville werd er eindelijk een spits op de toren geplaatst.

PROTEST TEGEN BEIAARD
8.01.1869

Overmaking van het protest van meerdere stadsbewoners, tegen de beslissing van de gemeenteraad voor het oprichten van een beiaard in de kerktoren (36)

SCHOOL VOOR VOL-
WASSENEN
29.10.1869

"VOOR 'TAEL VEREENIGD" spreekt van een organisatie voor een school voor volwassenen in onze stad. (37) Hier moeten we spontaan denken aan een sterk gevoelde strijd tegen het fel doorgesijpelde analfabetisme in die jaren.

PUTJENSSTRAATJE (38)

Hierbij dient er op gewezen te worden dat de huidige OMMEGANGSTRAAT vroeger slechts bestond tot aan de hedendaagse H.-Hartstraat, die dan deze benaming nog niet had en dat deze twee straten, die haaks op elkaar inlopen, met één en dezelfde naam PUTJENS-STRAATJE benoemd werden. Deze straat liep immers langs de hoeve van Ch. Vandeputte (nu gelegen recht op de O.L.-Vrouwestraat). Deze hoeve had in de volksmond geen andere naam dan 'Putjens'.

In vroegere tijden, die teruggaan naar de periode van het klooster van de grauwe zusters (1486-1798), treffen we ook wel de naam van PATEROMMEGANGSTRAAT aan. Deze naam is wellicht in verband te brengen met het feit dat dienstdoende paters in het klooster, langs die weg af en toe een korte processie (omwegang) hielden even buiten de muren van het klooster.

KRUISSTRAAT VERBREDEN
8.02.1870

Er wordt een plan en een aanvraag gestuurd naar de heer gouverneur om het verbreden van de KRUISSTRAAT aan te vragen (39). De eerste kruiskapel (40) stond op de hoek van de Kruisstraat en de Hondstraat en bezette ruimschoots 1/3 van de straatbreedte. Er werd ook gevraagd een passende rooilijn op te geven bij de ingang van de Kruisstraat.

NIEUW POSTGEBOUW

30.04.1870

Er wordt een aanvraag verstuurd naar de heer gouverneur om het slopen van een woning te bekomen en de bouwaanvraag wordt tevens gesteld om een nieuwe woning op te richten die als postgebouw zou dienen en die door de Staat zou gehuurd worden (41).

Het ging hier om de huidige winkel van Marcel Clarysse-Van Rollegem in de Nieuwstraat die dan het postgebouw werd in het laatste kwartaal van de XIXe eeuw.

In 1898-1899 werd dan het postgebouw opgetrokken op de hoek van de Roeselaarsestraat met de Baron de Pélichystraat, dat dienst deed tot in het jaar 1981. (3 mei)

KLACHT OVER DE
BOTERMARKT

28.05.1870

Verschillende stadsgenoten dienen klacht in over het verplaatsen van de BOTERMARKT (42). Deze botermarkt werd jarenlang gehouden op de Grote Markt ter hoogte van de huidige herberg De NORMANDIE, met noord de kierenmarkt en zuid van de Botermarkt de Garenmarkt (LB 1746, art. 232-235). Toen hij werd overgeplaatst naar het verbrede deel van de Gentsestraat, vanaf "DE GROOTE HERT" naar het oosten toe kwamen er klachten. De boerinnen stonden daar op de stoep naast elkaar met manden vol afgewogen boter die ze dan aan de passanten aanboden.

DOORBRAAK VAN DE MECHANISATIE

Geplaatste stoommachines onder het bestuur van burgemeester F.J. Lefebvre

Jaar	Kad. Nr.	Aard van de fabriek	Naam van de eigenaar	Nr. op plan	Straat	P.K.
1847	862b	stoom-oliemolen	Wwe J. VANDENBOGAERDE-MAES	1	Nieuwstraat	5
1859	168b	blauwververij	MESSIAEN	2	Brugstraat tegen de Mandel	6
1861	186	oliemolen	DERYNCK	3	Brugstraat	12
1862	918	garentwijnderij	J.H. D'HUYDEVETTER	4	Roeselaarsestraat	5
1862	344	brouwerij	Wwe. CARPENTIER	5	Gentsestraat	8
1864	341a	stoom-garen-fabriek	E. VANDERSTICHELE	6	Papestraat	4
1865	35	lijnwaadfabriek	LEFEBVRE-D'OOGHE & CIE	7	"Papeveldeken" nu: Prins Albertlaan	40
1866	113b	chocoladefabriek	PIETER CARPENTIER-TACK	8	Korenmarkt - Statieplaats	1
1867	833	stoom-hout-zagerij	Wwe. K.L. SINTOBIN	9	Nieuwstraat	1,5
1867	794	stoom-hout-zagerij	CH. CALLENS	10	Wijngaardstraat	?
1867	273	Konstruktie-atelier	LEON DEKEIRSSCHIETER	11	Marktstraat	2
1868	696b	naaigarenfabriek	PIETER DECLERCQ-CLEMENT	12	Roeselaarsestraat	10
1868	696b	borstelhout-fabriek	CH. CALLENS-HOORNAERT	13	Roeselaarsestraat	2
1869	304b	chocoladefabriek	URSULA NEIRYNCK	14	Gentsestraat	3

HET UITZICHT VAN IZEGEM VERANDERT.

Zoals reeds gezegd werd, was het vroegere rurale Izegem in de dertig jaar van het bestuur van burgemeester Fr. J. LEFEBVRE uitgegroeid tot een klein provincie-stadje met een geheel andere allure dan het had in het begin van de XIXe eeuw. Izegem had een meer stads uitzicht gekregen, en dat vooral naar de normen van de XIXe eeuw.

Onze stad had immers :

- een eigen hospitaal (met 50 bedden)
- een kanaal dat Roeselare met de Leie verbond
- een spoorweg en een eigen station
- het beschikte over een eigen telegraafkantoor
- een nieuwe ruime kerk met een van de hoogste torens van het bisdom
- een eigen postkantoor, in het hartje van de stad gelegen
- een nieuwe ruime pastorie
- een eigen vrederecht

In deze ontkiemende stad, ontkiemde ook de nijverheid. De fel bestreden mechanisatie deed willens nillens ook in Izegem haar intrede. De eerste stoommachines werden geplaatst en onder de aanvragers was er zelfs een die een konstruktie-atelier zou openen.

De allereerste stoommachine werd geplaatst bij de weduwe van de eerste Izegems burgemeester sedert de onafhankelijkheid : mevr. wed. Joseph Vandenbogaerde-Maes (1847).

Het oude landelijk Izegem werd meer en meer vergeten. Borstels en schoenen kwamen de vroegere pakken linnen vervangen en de naam IZEGEM geraakte ruim bekend, eerst buiten de stadsgrenzen, maar later in de diverse provincies en zelfs in het buitenland.

IZEGEMSE BORSTELS werden een vast begrip en dat tot op de vele Engelse markten en in grootwarenhuizen.

IZEGEMSE SCHOENEN werden ook een vast begrip op alle binnenlandse- en buitenlandse tentoonstellingen. De Izegemse fabrikanten haalden zilveren en gouden medailles binnen en grote diploma's van behaalde onderscheidingen sierden de wanden van hun burelen en wachtkamers.

Het rurale Izegem was een nijverheidsstad en een vast begrip geworden.
Nu waren ze op de goede weg, nu dienden ze door te werken.

ZIJN OVERLIJDEN EN UITVAART.

Zoals we reeds hoger schreven, stierf Burgemeester François Lefebvre vrij vlug aan een zware verkoudheid die hij had opgedaan bij het inkwartieren van Belgische soldaten die hier een tijd dienden te verblijven in verband met de grensbewaking tijdens de Frans-Duitse oorlog van 1870 (43)

Hij stierf in zijn woning in de Nieuwstraat 11, op 28 december 1870 en werd op 30 december, om drie uur in de namiddag, ter aarde besteld.

De lijkdienst voor de zielerust van de overleden ging pas door op 11 januari 1871 om 11 uur in de parochiale kerk van St.-Tillo.

Bij de offerande van de mis werden drie soorten rouwgedachtenissen uitgedeeld. Twee met Franse tekst en één met Nederlandse tekst.

In die dagen was de voertaal voor de officiële mededelingen en voor de besprekingen, net als de omgangstaal bij de bourgeoisie, nog steeds het Frans. Daarbij dient nog aangestipt te worden dat François Lefebvre van Waalse oorsprong was en in Dottignies geboren was.

De eerste tekst stond op de gedachtenissen die op de voorzijde de afbeelding droeg van Fr. Lefebvre, van de hand van de Gentse portrettist Florimond Van Loo, die in die dagen heel wat portretgedachtenissen heeft getekend (44).

Deze rouwgedachtenis was dan ook volledig in zijn steendrukkerij in Gent gedrukt.

De grootste hoeveelheid gedachtenissen kwam echter uit de Izegemse drukkerij van J. Dooms, leerling en opvolger van J. Bossut, die door Fr. Lefebvre naar Izegem geroepen was om hier de eerste drukkerij op te richten.

Het verschil van afwerking is echter meer dan merkbaar.

M

Madame Veuve Marie-Thérèse Lefebvre, née Macé; Monsieur Edouard Weelemans, Madame Weelemans née Lefebvre & leurs enfants; Monsieur François Lefebvre, Madame Lefebvre née Gyspeert & leurs enfants ont la douleur de vous faire part de la perte irréparable qu'ils viennent de faire en la personne de

MONSIEUR

FRANÇOIS-JOSEPH LEFEBVRE.

BOURGMESTRE DE LA VILLE D'ISEGHEM

& ANCIEN CONSEILLER PROVINCIAL.

Leur bien-aimé Epoux, Père, Beau Père et Aïeul respectif, pieusement décidé à Iseghem le 28 Décembre 1870 à l'âge de 69 ans 6 mois, muni des Sacrements de Notre Mère la Sainte Eglise.

L'inhumation aura lieu le 30 Décembre à trois heures de relevé.

Le Service solennel aura lieu le 11 Janvier à l'Eglise paroissiale d'Iseghem.

Ils le recommandent à vos prières.

Iseghem, 28 Décembre 1870.

S. R.

Je n'ai jamais rougi de l'Évangile... J'ai constamment manifesté ma foi par mes œuvres.

† S. PAUL. S. JACQUES.

Pieux Souvenir
de Monsieur

FRANÇOIS JOSEPH LEFEBVRE,

Époux de Dame

MARIE-THÉRÈSE MAES,

Bourgmestre d'Issegem
et ancien Conseiller provincial,

Né à Dottignies, le 9 Juin 1801, décédé à Issegem,
le 26 Décembre 1870.

Quant toujours crant Dieu dès son enfance,
et ayant gardé tous ses commandements, il ne
murmura point de ce qu'il l'avait affligé de cécité
mais il demeura ferme et immobile dans la crainte
du Seigneur, rendant grâces à Dieu tous les jours de
sa vie. Tob. II, 13, 14.

Mes enfants, je meurs, mon pèlé-mage est fini,
je vous en supplie, ne m'oubliez jamais dans vos prières,
restez unis entre vous et demeurez inébranlables dans
la foi. Ne rejetez pas la prière de l'affligé et ne détournez
pas votre visage du pauvre. Suivez mes exemples, je vous
le laisse comme mon plus cher testament... Tout passe
et bientôt nous serons réunis dans l'éternité.

S. Théodore

Marie devient notre douceur à l'heure de notre mort
en nous la procurant douce et heureuse.

S. Lic.

Que son âme repose en paix.

Je n'ai jamais rougi de l'Évangile... J'ai constamment manifesté ma foi par mes œuvres.

† S. PAUL. S. JACQUES.

Pieux Souvenir
de Monsieur

FRANÇOIS-JOSEPH LEFEBVRE,

ÉPOUX DE DAME

MARIE-THÉRÈSE MAES,

BOURGMESTRE D'ISEGHEM
ET ANCIEN CONSEILLER PROVINCIAL

né à Dottignies le 9 Juin 1801
décédé à Issegem le 26 Décembre 1870.

Ayant toujours crant Dieu dès son enfance
et ayant gardé tous ses commandements, il ne
murmura point de ce qu'il l'avait affligé de cécité;
mais il demeura ferme et immobile dans la crainte
du Seigneur rendant grâces à Dieu tous les jours
de sa vie. Tob. II, 13, 14.

Mes enfants, je meurs, mon pèlerinage est fini,
Je vous en supplie, ne m'oubliez jamais dans vos
prières, restez unis entre vous et demeurez iné-
branlables dans la foi. Ne rejetez pas la prière de
l'affligé et ne détournez pas votre visage du pauvre.
Suivez mes exemples, je vous les laisse comme
mon plus cher testament... Tout passe et bientôt
nous serons réunis dans l'éternité. S. Théodore.

Marie devient notre douceur à l'heure de notre
mort en nous la procurant douce et heureuse.

S. Lic.

QUE SON ÂME REPOSE EN PAIX!

Ik heb nooit het H. Evangelie geschaamd...
Ik heb altijd mijn geloof getoond door mijne
werken. H. PAUL. H. JAC.

Zalige gedachtenisse

VAN MIJNHEER

FRANCISCUS-JOSEPHUS LEFEBVRE,

ECHTGENOOT VAN VROUW

MARIA-THERESIA MAES,

BURGEMEESTER VAN ISEGHEM

EN GEWEZEN LID VAN DEN PROVINCIALEN RAAD,

geboren te Dottignies den 9 Juni 1801

te Issegem in den Heer ontslapen

den 26 December 1870.

Van jongs af in de vrees Gods geleefd en zijne
geboden onderhouden hebbende, hij knorde niet
omdat Hij hem met blindheid gekwollen had;
maar hij bleef sterk en onbeweegbaar in de vrees
van den Heer, God dankende alle de dagen van
zijn leven. Tob. II, 13, 14.

Mijne kinderen, ik sterf, mijn ballingschap is
ten einde, ik smeek u, vergeet mij nooit in uwe
gebeden, blijft vereenigd en onwankelbaar in
het geloof. Verwerpt de smeekingen niet van den
bedrukten en wend uw aanschijn niet af van den
armen. Volgt mijne voorbeelden, ik laat ze u als
mijn kostbaarste testament... Alles gaat voorbij,
en welhaast zullen wij in de eeuwigheid vereenigd
wezen. H. Theod.

Marie wordt onzen troost in de uur onzer dood,
ons eene zachte en zalige dood verwervende.

H. Lic.

DAT ZIJNE ZIEL IN VREDE RUSTE!

Druk van J. Dooms, te Issegem.

De Franse gedachtenissen door J. Dooms gedrukt, waren qua tekst helemaal gelijk aan deze die in de steendrukkerij van Florimond Van Loo in Gent gedrukt werden.

De Nederlandse gedachtenissen waren gewoon een vrije vertaling van de Franse exemplaren.

VOETNOTEN

- (1) GASPARD MAES (1758-1833) was advocaat. Hij was gehuwd met Carolina Adelaide Dujardin en werd griffier van het Izegemse Vredegerecht in 1797. In 1812 was hij de meest vermogende van Izegem. Hij had drie dochters : Marie Coralie, Nathalie Amelie en Therese Felicite.
Zie ook : Ant. Vandromme : Muurstenen in de Sint-Tillokerk.
T.M. nr. 50 XVIII/1, 3-27.
- (2) Hendrik Willaert in "De Leerbereiding", T.M. nr. 55, XIX/3, 169-190.
- (3) S.A.I., Ontv. Briefwisseling nr. 835 (30.07.1840)
- (4) Leopold Slosse : Rond Kortrijk, 307.
- (5) T.M. nr. 66 (XXIII/2) p. 71-77.
- (6) En niet op 8 Xbre 1870 zoals Slosse zelf noteerde in Rond Kortrijk, 823.
- (7) S.A.I. - Briefwisseling - nr. 951 (28.01.1841)
- (8) S.A.I. - Briefwisseling - nr. 840 (4.08.1840)
- (8bis) Het gezin Aloïs Deblauwe (°Izegem 3.11.1830 - + Izegem,)-
Pharilde Van Antwerpen woonde in een laag huis op de oosthoek van de Roese-
larestraat en de Kruisstraat. Alois was bouwaannemer. Uit deze echt werden
10 kinderen geboren. Zijn vrouw stierf op 50-jarige leeftijd. De oudste
dochter nam de moedertaak over.
In de wintermaanden, toen door de vorst van bouwen weinig in huis kwam,
sneed hij bezemstokken voor een laag loon, maar hij zei : "Alle baten
helpen".
- (9) D.A.I. - Liber Memorialis St. Tillo II.63.
- (10) S.A.I. - Briefwisseling - nr. 972 (04.03.1841)
- (11) S.A.I. - Briefwisseling - nr. 1015 (14.10.1841)
- (12) 1845 : 8751 - 1846 : 8234 - 1847 : 8034 - 1848 : 7963
- (13) In die jaren, en tot in 1923, was het Izegemse stadhuis in de Marktstraat
gelegen. Het was het huidig huis De Regge met de poort en het huis ten
zuiden van vernoemde bloemenwinkel.
Cfr. Freddy Seynaeve en Alf. Vande Steendam : Stadhuizen te Izegem.
T.M. Nr. 59 XXI/I, 63-86.
- (14) Meer uitgebreide geschiedenis over deze letterkundige vereniging (opgericht
in 1718) bij :
 - H. Willaert : Geschiedenis van de Izegemse Rederijderskamers
T.M. nr. 33 (XII/2) p. 3-17.
 - A. Vandromme : Geschiedenis van de Izegemse Rederijderskamers
T.M. nr. 38 (XIV/1) p. 3-39.
 - J. Huyghebaert : De Rederijders van Izegem en de Franse tijd.
T.M. nr. 64 (XXII/3) p. 185-233.
 - enkele archiefstukken in D.A.I.
- (15) Deze herberg heette laatst LONDON (1987).

- (16) Mgr Affr wilde de gemoederen sussen en sprak de oproerlingen van 1848 toe vanop de barrikaden. Hij werd neergeschoten.
- (17) In die jaren, en wel tot in 1909, bestond Izegem slechts uit één parochie. Cfr. Ant. Vandromme : Een prochie gevierendeeld. T.M. nr. 8, (III/2-3,50)
- (18) Kan. Tanghe verhaalt dat er midden het zondagse sermoen, een groot stuk van de kroonlijst naar beneden plofte. Veel lawaai en veel stof. Geen doden noch gewonden, maar grote en panische angst. Iedereen vluchtte de kerk uit. Ze kijken naar de grote open deuropening die alleen maar wit stof spuwt zonder ophouden.
Plots, midden al dit stof, verschijnt een witte gedaante.
Het is Pastoor De Smedt die in de deuropening verschijnt met zijn witte albe aan. Met zijn slecht gezicht, had hij zich in die stofwolk een weg moeten "tasten" naar het vrije portaal buiten. Nu wordt er luchtiger gepraat. Het zondags sermoen wordt een tijdje onderbroken. Daarna maant de oude pastoor zijn gelovigen aan de kerkdienst voort te zetten.
Deze gebeurtenis moet beslist de grote doorslag gegeven hebben en zeker een flinke spoorslag geweest zijn om de oude kerk te slopen en door een nieuwe te laten vervangen.
- (19) Dit oude Sint-Tilloaltaar bleef al die jaren (1852-1979) in de noodkerk (=Stuiverskapel) zijn dienst bewijzen aan het gelovig publiek. Toen in 1979 de kapel diende gesloopt te worden, uit reden van verbouwings- en uitbreidingswerken, werd het altaar uitgebroken en keerde het na 127 jaar naar zijn oude plaats terug, maar nu wel in de vernieuwde kerk die sedert 1855 in dienst was genomen.
In de loop van die vele jaren, had het altaar wel enkele veranderingen ondergaan.
cfr. Karel Laridon : De Stuiverskapel, Ondersteuningsgenootschap der Zusters van Liefde, Izegem, 1976.
Wanneer het altaar naar de St.-Tillokerk terugkwam, diende het in de St.-Tillobeuk te worden opgesteld. In de meest zuidelijke kant van dit koor, in deze beuk was een zeer mooi brandvenster te zien aan St. Tillo toegewijd. Zo het altaar op zijn geheel zou opgesteld worden, dan zou een ruim deel van dit brandvenster voor goed gedoken blijven. Daarom werd er geopteerd om het middelstuk van het altaar niet te plaatsen. Zo bleef het zicht op het brandvenster bewaard.

Wat is daar zo typisch aan ? In dit brandvenster vinden we :

* A : DE PATROONHEILIGE VAN STAD EN KERK

Hij wordt hier afgebeeld tussen engelen met zijn attributen in de hand :

a) een KELK, waaruit de zieken ter genezing dronken.

b) een STAF, daar hij een tijd lang een kloostergemeenschap leidde, zonder dat hij de abtswijding had ontvangen - sommige voorstellingen van de H. Tillo tonen hem met een abtsmijter die achteraan de heilige op de grond rust.

* B : ENGELEN HOUDEN DE WAPENS VAN DE STEDEN WAAR ST. TILLO VEREERD WORDT:

a) SOLIGNAC (Limousin, Frankrijk) waar hij vele jaren leefde en waar hij stierf

b) IZEGEM waar zijn relieken sedert 1886 bewaard en vereerd worden.

* C : ONDERAAN ZIEN WE DRIE BELANGRIJKE PERSONEN UIT HET LEVEN VAN ST. TILLO.

a) REMACUS. Deze was ambt van het klooster van Solignac toen Tillo, op verzoek van St. Elooi, in Solignac belandde om onderricht te worden in de edelsmeedkunst en in het geloof.

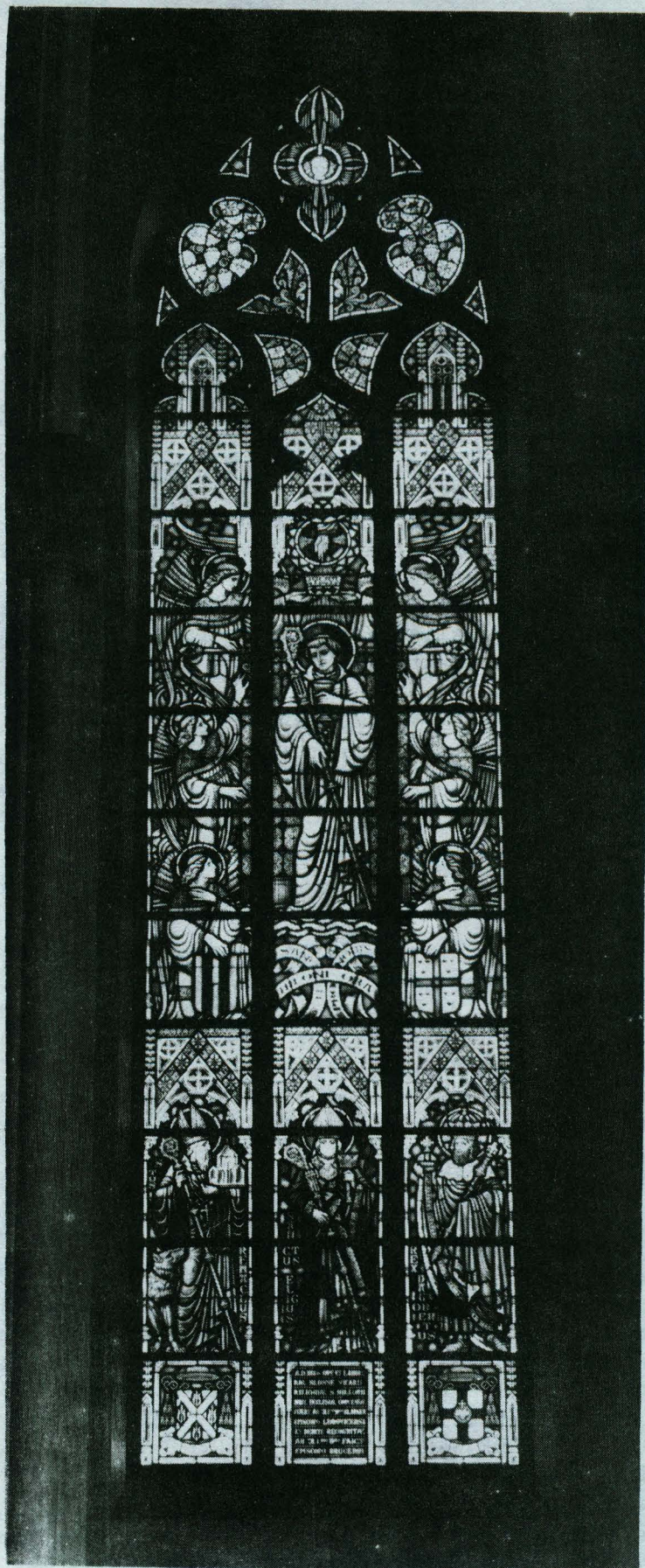

Foto : Bernard Robbe - Izegein

A

B

C

D

HET ST.-TILLO BRANDVENSTER IN DE
ST.-TILLOBEEK IN DE DEKANALE
KERK TE IZEEM.

- a) Later werd Remaclus missionaris in de provincie Luik. Hij bouwde de kerk van Stavelot op een heuveltop. Daarbij kreeg hij hulp van een wolf (zie links).
- b) ELOOI, met gekroonde hamer in bisschopsgewaad. Was goudsmid en muntmeester van Koning Dagobert. Werd later bisschop van Noyon en Doornik.
Hij was het die Tillo op de Parijse slavenmarkt vrij kocht, en naar huis meenam en die later voor zijn opvoeding zorgde.
- c) KONING DAGOBERT in koningsgewaad met kroon en scepter.
Tillo was een korte tijd muntmeester van deze koning.

* D : HELEMAAL ONDERAAN : TWEE WAPENSCHILDEN EN EEN TEKST.

- a) Wapenschild van Megr. Blanger, bisschop van Limoges in 1886 toen de relieken van St. Tillo met zijn toelating aan E.H. Slosse meegegeven werden naar Izegem.
- b) Tekst die verhaalt dat onderpastoor Slosse in 1886 die relieken uit Solignac meebracht, toen hij van een Lourdesreis naar huis terugkeerde.
- c) Wapenschild van Mgr. Faict, Bisschop van Brugge, die in 1886 bisschop was over het bisdom Brugge, waarin Izegem gelegen was.

- (20) Wanneer het eerste houten altaar verwijderd werd, kwam er een veel lager altaar in de plaats met een marmeren onderstel (= tafel), met kaarsenbank en met twee retabels : a) de vermenigvuldiging der broden
b) het laatste avondmaal

Voor deze retabels waren twee beschilderde luiken :

- a) het maal voor de uittocht uit Egypte
- b) het rapen van het manna in de woestijn

Wanneer de luiken toe zijn vertonen ze de twaalf apostelen (6 op ieder luik) met hun eigen attributen.

- (21) S.A.I. - Verslagen van het Schepencollege (20.10.1852)
- (22) A.I. - Boek over de bouw van de nieuwe kerk (1852-1855)
- (23) Hier dient een duidelijk onderscheid gemaakt te worden tussen :
a) het jaarlijks herdenken van het kerkwijdingsfeest op de EERSTE ZONDAG NA ST.-MICHIELSDAG in de XII of XIII eeuw en
b) het kerkwijdingsfeest van de St. Michaëlsbasiliek te Rome aan de Via Salaria in de VIe eeuw, dat jaarlijks gevierd wordt op 29 september.
- (24) S.A.I. - Briefwisseling - nr. 1444 (14.07.1859)
- (25) S.A.I. - Briefwisseling - nr. 1506 (19.10.1859)
- (26) S.A.I. - Briefwisseling - nr. 1697 (12.01.1861)
- (27) S.A.I. - Briefwisseling - nr. 1918 (25.02.1862)
- (28) S.A.I. - Briefwisseling - nr. 2227 (23.01.1864)
- (29) S.A.I. - Briefwisseling - nr. 2607 (06.04.1866)
- (30) Tot in de beginjaren van de zeventiger jaren stond de doopvont op een klein verhoog aan de westkant van de zuiderbeuk. Pas in 1972 à 1973 verhuisde de doopvont naar de noorderkruisbeuk, waar ze nu nog altijd staat.
- (31) S.A.I. - Briefwisseling - nr. 2372 (24.01.1865)

- (32) R. Verholle en L. Billiow : 100 jaar Sint-Jozefscollege.
T.M. nrs. 20-21 VII/1-2.
- (33) De Stad Iseghem hoofdplaats geworden van het/Vredegerechtskanton Vreugde-
betooningen / te dier gelegenheid. KORT VERHAAL/ Uitgegeven door de Kommissie
der Feesten met de/medewerking van het Letterkundig Gezelschap / VOOR
TAAL VEREENIGD, Drukkerij F. Vion, 1866 - 37 blz.
- (34) E. Voordeckers : Drukkers en pers in het arrondissement Roeselare (1847-1914)
- Interuniversitair Centrum voor Hedendaagse Geschiedenis. Bijdragen 43.
Leuven en Parijs 1965.
- (35) R. Verholle en L. Billiow : 100 jaar St. Jozefscollege. T.M. nrs. 20-21,
CII/ 1-2.
- (36) S.A.I. - Briefwisseling - nr. 3180 (8.01.1869)
- (37) S.A.I. - Briefwisseling - nr. 3325 (29.10.1869)
- (38) S.A.I. - Briefwisseling - nr. 3340 (4.12.1869)
- (39) S.A.I. - Briefwisseling - nr. 3368 (8.02.1870)
- (40) - Pieter Declercq : De kruiskapel : T.M. nr. 23 (IX/1) p. 25-37.
- Ant. Vandromme : De eerste kruiskapel. T.M. nr. 72 (XXV/2) p. 195-197.
- Ant. Vandromme : Opening van de eerste kruiskapel binnen Izegem op 3
mei 1750. T.M. nr. 67 (XXIII/3) p. 267-274.
- (41) S.A.I. - Briefwisseling - nr. 3406 (30.04.1870)
- (42) S.A.I. - Briefwisseling - nr. 3422 (28.05.1870)
- (43) "De Iseghemnaar", 28.08.1921, p. 2.
- (44) Dit getekend portret is van de hand van Florimond Van Loo (° Gent, 12.12.1823,
aldaar + 13.01.1901). In de R.U.G. worden zowat 3400 portretten van zijn
hand bewaard.
Tussen mei 1971 en februari 1979 verschenen in "Vlaamse Stam" niet minder
dan 74 reeksen beschrijvingen van rouwgedachtenissen die door Fl. Van
Loo, J.B.D. en T & D Hemelsoet, L. Defferez, P. De Pannemaker, N. Heins,
J. Lobel, G. Jacquain, A. Verheughe, e.a. portrettisten uit die jaren
vervaardigd waren.
In totaal verschenen in die reeds 1934 beschrijvingen in "Vlaamse Stam".
In die ruime reeks waren 164 afbeeldingen als illustratie gebruikt.
Cfr. uitvoeriger commentaar over F. Van Loo : Vlaamse Stam VII (1971)
p. 327, voetnoot 3.

NOG OVER HET MONUMENT VAN DE TWEDE WERELDOORLOG

Bart Blomme, Europastraat 13, 8770 Ingelmunster

Na de publikatie van "Het oorlogsmonument van de Tweede Wereldoorlog" in Ten Mandere, 28 jg. n°1 (p.71-87) kregen we een tweetal reacties.

- C. Ronse meldde ons dat Valerie-Valentine Ronse ook één van de burgerlijke slachtoffers was. Ze werd geboren op 25 maart 1896 te Izegem als dochter van August-Jozef en Helena Geldhof. Ze stierf na een luchtbombardement te Kortrijk op 26 maart 1944.

+

IN CHRISTUS' VREDE RUSTE DE ZIEL
van Juffrouw

VALERIE-VALENTINE RONSE

Dochter van
wijken Heer AUGUST-JOZEF en Vr. HELENA GELDHOF
geboren te Izegem den 25 Maart 1896
en smartelijk gestorven van een luchtbombardement
te Kortrijk, den 26 Maart 1944.

In den vredigen avond, van een vroom-blijden Plechtigen Communiedag, werd plots de gezellige huiselijke feestelijkheid gestoord en verbroken door het aangolvend, onheilspellend geronk van zware vliegerstonen... Verschrikking en gruw beklemde de harten; doch 't werd een ontzetting en verbijstering als opeens een orkaan van bommen neersloeg over de weerlooze stede, de huizen vergruide, dood en vernieling zaaide in de huisgezinnen, meedoogenloos de teederste liefdebanden uiteenrukte, blind voor stand, rang, leeftijd of geslacht.

Ook haar tref verrads de rondspokende dood.. Stom van smart en vertwijfeling staan we en staren naar 't ontzield, verminkt lichaam van haar die steeds voor ons was de zoo bezorgde, liefdevolle dochter en zuster, de trouw-verkleefde, onvermoebaar dienstvaardige hulp harer meesters.

O God, hoe schijnt Uw Raadsbesluit ons zoo onbarmhartig wreed, onder den slag dier duizelingwekkende beproeving, dat we in ons heilig Geloof nauwelijks

moed genoeg vinden, om de scherven van ons verbrijzeld geluk tot U te heffen met de berustende bede: « Uw H. Wil geschiede! » Toch troosten we ons door de zekerheid, dat ze in haar voorbeeldig christelijk leven en in haar milde, tegemoetkomende naastenliefde de veilige waarborg heeft gelegd van een zalige uitkomst en een overrijk loon bij God.

Zwaarbeproevede Moeder, ik weet het, uw hart is gebroken, want ik was nog al uw troost en vreugde in uw oude dagen. Ik hoopte nog lang uw steun en uw schutsengel te blijven, doch God, in Zijn Algoede Wijsheid heeft het anders beschikt. Wees niet ontroostbaar, schep moed: binnen korten tijd zijn we vereenigd met vader in d' eeuwige vreugde en vrede.

Dierbare Broers, Zusters en Familie, mijn schielijk weggeroofd-zijn heeft U smartelijk getroffen, want hard is het scheiden, voorwaar, als onderlinge genegenheid en verstandhouding de harten zoo innig samensnoert door een gezelligen familiegeest. Doch de dood scheidt wel de lichamen, maar breekt de zielebanden niet. Eert en bemint Moeder met verdubbelde liefde. Bidt voor mij.

Geliefde Meesters, verschrikkelijk is inderdaad de ramp die U en de uwen heeft getroffen. Doch hebt moed: Gods vaderlijke Voorzienigheid zal U sterken en helpen. Uw twee lievelingen, ook de mijne, thans uw schutsengelen bij God, zullen samen met mij voor uw aller genezing en welzijn bidden.

Onbevlekt Hart van Maria, wees mijn voorspraak. Akten van Geloof, Hoop en Liefde.

De Familiën RONSE en GELDHOF,

BEDANKEN U.

DRUKK. VAN OOMMELA IZEGEM

- Van de heren U. Verfaillie en M. Nuijttens ontvingen we de volgende opmerkingen : Maurice Laridon, burgerlijk slachtoffer overleed bij een bombardement op Kortrijk op 29 maart 1944.

De foto op p.83 met de stoffelijke overschotten van politieke gevangenen uit Duitsland dateert van kort na de Eerste Wereldoorlog i.p.v. 1947.

Op p.85 schreven wij dat Gerard Maes overleed te Gross-Rosen, maar evenwel geboekt staat als overleden in Flossenburg.

Het toeval wilde echter dat er in die periode 2 mensen in Izegem woonden met dezelfde naam.

Gerard Maes, geboren op 17 mei 1906 te Emelgem stond vermeld op de lijst van het Belgisch Legioen. Hij werd niet op 17 januari 1944 aangehouden, want toen vertoefde hij in de streek van Antwerpen. Een viertal weken later echter werd hij te Izegem opgemerkt door een tipgeefster van de G.F.P. Kortrijk en op dezelfde dag werd hij gearresteerd door J. Hensinger.

Hij werd op transport geplaatst naar Gross-Strehlitz en werkte daar in het Kalkkommando. Samen met J. Vandedrynck werd hij afgevoerd naar Gross-Rosen. Dit gebeurde enkele dagen vóór de Russen Gross-Strehlitz veroverden.

In het kamp van Gross-Rosen overleed Gerard Maes tussen 8 en 14 februari 1945.

Zijn naamgenoot Gerard Maes werd geboren te Adinkerke op 23 februari 1908.

Hij was in 1940 1ste Sergeant bij het 8ste Linierregiment en woonde in Oostende.

In september 1942 moesten echter alle gewezen beroepsmilitairen het "Spergebiet" verlaten. Hij kwam naar Izegem wonen in de Krekelstraat. Samen met Vandedrynck werd hij opsteller en drukker van "De Vrije Belg".

Op 19 augustus 1943 werd hij te Izegem gearresteerd en overleed in Flossenburg op 1 maart 1945.

OPENING VAN HET NIEUW NATIONAAL BORSTELMUSEUM : 19 MAART 1988

Hilde COLPAERT, Middenweg 11, 8700 Izegem

Walter M. DUYCK, Kruisstraat 27, 8700 Izegem

Zeven jaar na de opening van zijn eerste tehuis in de Wolvenstraat heeft het Nationaal Borstelmuseum zijn definitieve vestigingsplaats gevonden : de vroegere gemeenteschool, Baron de Pélichystraat nr. 3.

Zo'n vier jaar terug zijn de restauratie- en herinrichtingswerken gestart.

De werken hebben dus wel een lange periode aangesleept, maar regelmatig doken er dan ook onverwachte moeilijkheden op : vochtige muren, kapotte leidingen.

Uiteindelijk waren de gebouwen verhuisklaar. Conservator Raymond Werbrouck en de heer Antoon Vandromme konden beginnen met de verhuis en inrichting van het nieuwe museum begin november 1987.

De verhuis zelf was al geen gemakkelijke taak. Niet alleen een oneindig aantal borstels, borstelhouten en grondstoffen dienden overgebracht, maar ook heel wat documenten. De gietijzeren machines, van boormolentjes tot zware bezem-, coco- en andere borstelmachines, moesten verhuisd en gebruiksklaar gemaakt worden.

De moeilijkste taak bleef dan echter nog over : een verantwoorde selectie maken uit de grote hoeveelheid materiaal en dit dan op een aanschouwelijke en overzichtelijke manier tentoonstellen voor het publiek. Het mag gezegd worden dat de heren Werbrouck en Vandromme tijdens de 4 maanden van de verhuis, van het museum hun tweede thuis hebben gemaakt.

De grote belangstelling bij de opening van het nieuwe borstelmuseum bewees dat hun werk de moeite waard is geweest. De verschillende sprekers bevestigden dit.

De afgevaardigde van de minister van cultuur Patrick Dewael wees op de taak van een museum het cultuur-historisch patrimonium te bewaren en een band te leggen tussen het verleden en het heden.

De heer Peuteman, Bestendig Afgevaardigde van de provincie, wees op het belang

van een dergelijk museum voor het dagtoerisme in West-Vlaanderen.

De heer schepen Vandewalle wees op het plaatselijk belang van het museum : het is een museum van en voor de Izegemse bevolking.

De toespraak van de heer Walter Duyck, vice-president van de Europese Federatie van de Industrie van de Borstels en voorzitter van de Belgische borstelfabrikanten wijst op de rol van de borstel in ons leven in het algemeen, maar ook op de centrale plaats van de Izegemse borstelnijverheid in het verleden en vandaag de dag.

Hieronder volgt de volledige tekst van de toespraak van de heer Walter M. Duyck;

Mijnheer de afgevaardigde van de Minister

Mijnheer de Gedeputeerde

Mijnheer de Burgemeester

Heren Schepenen en Gemeenteraadsleden

Geachte confraters

Dames en Heren,

Wie aan borstels denkt in Europa, zegt Brussel want daar is de zetel gevestigd van de Europese Federatie van de Borstel- en Penseelindustrie, die voor het ogenblik 20 landen groepeert.

Wie aan borstels denkt in Brussel zegt Izegem, het centrum van de borstelindustrie in België.

Dus wie aan borstels denkt in Europa zegt Izegem.

De borstel is voor de moderne mens zo vanzelfsprekend geworden.

Maar maakt U allemaal de proef wanneer U thuiskomt : minstens 25 borstels van diverse "pluimage" en voor divers gebruik bevinden zich in uw huis.

Niemand onder U heeft zich ooit de vraag gesteld : hoe onze maatschappij er uit zou zien als er geen borstels meer zouden zijn. En toch

- Zoudt U de tanden niet meer poetsen ?*
- Uw schoenen evenmin blinken ?*
- De baby zou niet meer hygiënisch kunnen zogen nu de zuigfles de moederborst vervangt*
- Kuisvrouwen, straatkuisers, onderhoudspersoneel in scholen, klinieken en openbare gebouwen zouden werkloos worden*

Het vernieuwde Nationaal Borstelmuseum

- Computers, kernreactoren zouden evengoed tot de onmogelijkheid behoren als de maanexploratie, om nog niet te spreken van honderden diverse machines welke onmogelijk zouden kunnen werken zonder borstels.
- Waarmee zoudt U de kleren een degelijke beurt geven ?
- Met wat zoudt U iemand buitenborstelen ?
- Wie zou er in de plaats staan van de borstel ?
- Waarop zouden de heksen zitten als ze door de lucht zweven ?
- Hoe zouden de renners de bezemwagen herkennen ?
- Hoe zou de make-up van de vrouw eruit zien ?
- Met wat zou ze haar nagels lakken ?
- Haar wenkbrauwen netjes ordenen ?
- Hoe zou haar haartooi eruit zien ?
- Hoe dof en oudkoperachtig zouden haar juwelen zijn zonder gepolierd te worden ?
- Waarmede zou men afwassen - schuren - keren - tapijten kuisen - stof en spinnewebben verwijderen - de WC onderhouden ?
- Met welk voorwerp zou de kapper de zo nodige "derniers coups de brosse" geven welke onontbeerlijk zijn in de wereld van de Haute Coiffure, en die hem voornamelijk vele centen laat verdienen ?
- Waarmee zou de spekslager zijn kapblok een goede beurt geven waarmede hij vermijdt dat uw malse rundsteak de wansmaak aanneemt van een vervuilde kapblok ?
- Waarmee zou de echte kunstschilder zijn schilderij afwerken ?
- Waarmee zou de chirurg degelijk zijn handen desinfecteren alvorens de mensen in stukken te snijden ?
- Waarmee zou de pastoor kwispelstaarten ?

Zonder borstels zouden wij in een onmogelijke en vuile maatschappij leven.

De geschiedenis is buitengewoon stilzwijgend over het ambacht van het borstel-maken. Weinig of niets is over de oorsprong van de borstel gekend, wanneer of door wie er voor het eerst gedacht werd aan het gebruiken van dergelijk gereedschap. Het is opmerkelijk dat de borstelmaker steeds angstvallig de geheimen van het ambacht bewaard heeft. Niemand kon er binnen die niet bevoordeligd was door erfenis of leertijd.

Geen enkel boek is over de borstel geschreven en de musea kunnen maar een klein licht werpen op enkele zeldzame specimen.

Er schijnt echter weinig reden tot twijfel te bestaan dat, in een of andere vorm, de borstel teruggaat tot zeer vroege eeuwen. Waarschijnlijk is er geen echte uitvinder geweest. Het is niet moeilijk om ons een prehistorische man voor te stellen die de grond van zijn grot aan het schoonmaken is met een bundel biezen, zoals het nu nog gebeurt in bepaalde ontwikkelingslanden. Later kan het bij hem opgekomen zijn, en dit om de pijn in de rug te vermijden bij het bukken, de bundel op een stuk been of tak van een boom te binden, en dadelijk hebben wij de primitieve vorm van de bezem.

We kunnen enkel vermoeden waardoor het onderscheid van formaat veroorzaakt werd : ofwel door het toeval van grote of kleine borstels die de verschillende bewegingen suggereerden van vegen (voor- en achteruitbeweging) en borstelen (zijwaardse beweging), ofwel door het instinct de borstel op deze twee manieren te gebruiken.

De referenties die wij hebben schijnen erop te wijzen dat de bezem lang vóór borstels gekend was; vermoedelijk ontwikkelde de kleine borstel zich maar na verloop van tijd en naargelang de mensen meer en meer zindelijk werden in hun gewoonten en meer kritisch in de netheid van hun omgeving.

De herkomst van het woord borstel werpt weinig licht op dit onderwerp.

Sommige etymologen leiden het af van het oude Frans (brosse of broisse), dit wil zeggen borstelhout of bos kreupelhout. Het Duitse "Borste" betekent borstelhaar en "Bürste" een borstel. En het woord "broom" bezem, kan enkel maar opgespoord worden in het Middeleeuwse Engels "brome", van Angel-Saksische oorsprong. Er zijn bewijzen genoeg van een soort bezem in de werken van verscheidene klassieke schrijvers. Dat het een tamelijk alledaags werktuig was, blijkt duidelijk in de toevallige referenties in de werken van Homeros, in "Antigone" van Sophocles en "Hecuba" van Euripides en in de blijspelen van Aristophanes. Aristophanes gebruikt het naamwoord "chorema" en het werkwoord "choreo", vegen, voor een van zijn karakteristieke humoristische lijnen : "O Zeus wat denkt U te doen ? Zet neer de bezem en veeg toch Griekenland niet !" Theophrastus vermeldt bepaald en heesterachtige plant, "stoibe" of "pheos", die gebruikt werd om de bezems te maken.

Sommige Chinese geleerden plaatsen de uitvinding van het schilderpenseel ongeveer 300 jaar voor Christus. Maar de schilderijen in Egypte argumenteren nog een grotere anciënniteit. Ezekiël die ongeveer 600 jaar voor Christus moet geleefd hebben vermeldt "de beeltenissen van de Chaldeans geportretteerd op de muur"

in vermiljoen, wat suggereert dat de schilderborstel tamelijk alledaags was, zelfs op de vroege tijdstip.

Ook de latijnse auteurs voorzien ons met verscheidene aanwijzingen naar borstels gemaakt van palmen en twijgen, in gemeenzaam gebruik in Rome. Plautus plaatst een woordspeling in de mond van een van zijn types.

Penicules : "De jongens hebben mij "borstel" genoemd, omdat ik bij al mijn maaltijden de tafel schoon veeg." Er zijn tal van andere voorbeelden die aantonen dat bezems welgekend waren bij de Romeinen. De zegswijze : "To undo a broom" - "Een bezem losbinden" is gebruikt voor "alles in verwarring brengen", en is zeer expressief als iemand een bundel twijgen, die in een bezem gebonden is als onze berkebezem, plotseling losmaakt en rondstrooit. Het woord "scopa" komt vaak voor, evenals het verkleinwoord "scopula". Het laatste stelt een borstel voor van een bepaalde soort.

Indien de borstel slechts een latere ontwikkeling was, is het maar natuurlijk dat dit eerste een "kleine bezem" werd genoemd.

Plinius vermeldt borstels gemaakt van haren. Zijn remedie om brandwonden te genezen is de wonde inwrijven met "de as van de haren van een pleisterborstel gemengd met vet".

Tussen de overblijfselen behorende tot het Ijzeren tijdperk in de veengronden van Sleswick, werden twee berkebezems gevonden tussen Romeinse munten uit de 2de of 3e eeuw voor Christus.

Dat de borstel algemeen gekend was voor schoonmaak en schilderen is overduidelijk. Hoewel kleine borstels die nauwelijks iets anders dan toiletborstels kunnen geweest zijn, gevonden werden in Egyptische graven van de Romeinse Era, kunnen wij nergens een geschreven bewijs vinden van borstels gebruikt voor toiletdoeleinden, in de Griekse noch in de Romeinse tijd. Er is een vroeg voorbeeld dat door de meeste experten als toiletborstel aanzien wordt, in het British Museum.

Een ander exemplaar van Keltische oorsprong werd gevonden bij opgravingen in Keulen, stadsdeel Porz-Lind, en wordt bewaard in het "Rheinisches Landesmuseum" te Bonn. Bedenkingen dat mensen vóór ongeveer tweeduizend jaar en mogelijkwijze nog vroeger een borstel of iets dergelijks gebruikt hebben bij reinigingswerken zijn zeker niet zo dikwijls genoteerd. Wie ducht aan zoiets ?

Archeologische vondsten bestaan in hoofdzaak uit wapens, juwelen, munten, gebruiksvoorwerpen in metaal en ceramiek, werktuigen uit metaal en dergelijke.

Voorwerpen in hout daarentegen hebben in weinig gevallen door zijn organische structuur de mogelijkheid een uitermate lange tijd te overleven. Het is derhalve reeds een bijzondere eigenaardigheid wanneer houtdelen op grond van speciale bodemgesteldheid aan het daglicht komen en ons op dat gebied een inzage verschaffen hoe mensen met de grondstof hout omgegaan zijn en deze bewerkt hebben.

De opgravingen in de jaren 1887 tot 1890 in de Dammwiese bij Hallstatt - Oostenrijk leverden een nieuwe vondst op van wat men denkt een borstel te zijn geweest.

Voor het borstelhout was dit een stukje van 17 mm lang 6 mm breed en 3 mm dik. Het gewicht bedroeg 0,095 g. Drie stengeldelen van ongeveer 10 mm lang en 1,3 mm rond vormden het bezettingsmateriaal. Een juiste ouderdomstest van deze in totaal vier delen is in zijn huidige toestand van de zogenoemde "C 14-methode" bij een zo kleine hoeveelheid zo goed als onmogelijk, omdat er een onzekerheidsfactor van 500 jaar blijft bestaan.

Bij de vondsten van Vindonissa werd ook waarschijnlijk een borstel gevonden.

In het jaar 101 na Christus verliet het 11e Romeinse legioen "Claudio pia fidelis".

De militaire nederzetting van Vindonissa is gelegen in de nabijheid van de hedendaagse Zwitserse stad Brugg.

De legioensoldaten hebben zich daar waarschijnlijk ontdaan van allerlei overbodige goederen en voorwerpen.

Hetzelfde geldt voor de vondsten van Brigantium waar waarschijnlijk een borstel bewaard wordt in het "Voralberger Landermuseum" te Bregenz (Oostenrijk).

Deze ontdekkingen suggereren dat de toiletborstel gebruikt werd in de 1ste of 2de eeuw voor Christus en dat ze behoren tot de tijd van Julius Caesar en Cleopatra. Het is mogelijk dat deze kleine borstels het equivalent waren van kleeborstels; anders is het vreemd dat zelfs in de werken van oude Engels schrijvers, geen enkele indicatie te vinden is van borstels gebruik voor opschik. Borstels voor schoonmaak en kleeborstels worden veelvuldig vermeld bij Engelse auteurs vanaf 1377. Maar van haarborstels is er zelfs nog geen toespeling, hoewel het gebruik van de kam reeds een aanvaard voorwerp was. Lieftallige dames werden altijd afgebeeld zittend aan hun torenvensters hun volumineuse lokken kammende. En de kam wordt zelfs al genoemd in de Griekse en Egyptische tijden.

Het is evident dat de toiletborstel gekend was door de elite en pas later algemeen gebruikt werd.

Opnieuw is het duidelijk door talrijke schrijvers, dat het tot het midden van de 18e eeuw de gewoonte was dat "barbiers" enkel met de hand inzeepden.

Scheerborstels werden niet ernstig beschouwd tot ongeveer 1770.

Het is nogal een revelatie de "Family Cyclopaedia" van J. Jennings te lezen, gepubliceerd in het begin van de 19de eeuw. Daarin is er een ernstig artikel over het gebruik van tandenborstels, haarborstels of nagelborstels.

Zoals blijkt uit dit historisch perspectief is de borstel op zichzelf een voorwerp dat weinig aandacht kreeg. Of dit ook geldt voor de moderne mens, kan sterk betwijfeld worden.

Enkele "boze ofte slimme" Izegemners hadden er reeds jaren geleden weet van, dat de borstel een noodzaak aan het worden was, en vestigden zich in kleine toen nog artisanale entiteiten. In 1768 vindt men een rekening in de Kerkfabriek van St.-Hilarius over : Het maken ener kwispel.

In 1799 staan in de bevolkingsregisters reeds 5 borstelmakers aangetekend. Deze borstelmakerijen waren huisbedrijven, eerder artisanaal, geen fabrieken. Zij vervaardigden in principe slechts penselen, verfkwasten, kobbejagers en haren veegborstels. In 1847 exposeerde in de nijverheidstentoonstelling van Leipzig het huis Derijckere met een variteit van 1500 borstels.

Dat de borstelfabrikatie in de daaropvolgende jaren goed vooruit ging blijkt uit het feit dat er in 1860 reeds 30 patroons waren, met [±] 250 werklieden. Deze patroons trokken er met de kruiwagen, juist zoals hun confraters in het schoenbedrijf, op uit om hun waar te gaan verkopen binnen een straal van 50 km en verder, zodat hun verkoopgebied gans West-Vlaanderen bestreek. Ze gingen als zelfstandige koopman en verbleven in een "logement te voet en te peerd". Daar bracht de voerman nieuwe voorraad, tot gans de streek "bewrocht" was. Er valt aan te stippen dat in de eerste jaren van de borstelnijverheid het vervaardigen van de borstelhouten en het inplanten van de haren twee volledig gescheiden bedrijven waren.

De borstelhouten werden meestal gemaakt door bobijn- en spinnepijpdraaiers. Rond 1860 begint het huis Derijckere zelf de borstelhouten te vervaardigen. De werktuigen werden bewogen door een draaimolen die door een paard werd getrokken.

In 1868 werd te Izegem de eerste fabriek voor borstelhouten en borstels met stoomkracht ingericht door de heer Lemette, wat later de firma Vandekerckhove in de Kruisstraat werd. Zelfs de briefhoofden vermelden "aangedreven door stoomkracht". In 1900 waren er 15 fabrieken met stoomkracht, in 1927 : 42. Torenhoge schoorstenen zijn er nu nog de stomme getuigen van.

Tussen 1880 en 1980 groeide het borstelmaken uit van een artisanale naar een industriële bedrijvigheid. Tussen beide wereldoorlogen in werd mede door de mechanisatie de produktie en produktiviteit geweldig opgedreven.

De export nam toe waardoor het aantal werklieden in de jaren 1930 tot 3500 werd opgedreven.

Ondertussen ontstonden de constructiewerkhuizen van borstelmaschinen, die er voor gezorgd hebben dat nu in Izegem meer borstels gefabriceerd worden dan in de grote bloeiperiode van de jaren 30.

Er weze opgemerkt dat vandaag de grootste borstelmaschinebouwer ter wereld zich in Izegem bevindt en een export realiseert over de ganse wereld van liefst 90 % van zijn produktie.

Het stadsbeeld van Izegem was vroeger ten zeerse beïnvloed door de borstelfabrikatie. Een sfeerbeeld vanuit de bloeitijd wat tewerkstelling betreft, past in dit museum, die ook geschiedenis bewaart en eventjes mag aangeraakt worden.

Met rolwagentjes gingen de huisvrouwen de borstelhouten, de ijzerdraad en de "stoffatie" in zakken afhalen op de fabrieken. In de keukens van de volksbuurten werkte gans het huishouden van klein tot groot en in de zomer voor de voordeur gezeten. Honderden mannen waren in de bedrijven werkzaam. De werkuren waren gesteld van 's morgens zes tot 's avonds acht uur.

Van een kwart voor zes hoorde men reeds de kloefen klabetteren over de kasseistenen. Er bestonden nog geen velo's en de landse mensen hadden geen tijd om 's noens naar huis te gaan. Ze brachten hun eten mee naar de fabriek. Dikke boterhammen in een beurze, koffie in een blikken busse, en het noenmaal in een ketel ... een dubbele ketel.

De ene stage ervan was voor de karnepap en de andere voor de gekookte "patatten" overgoten met "papsause".

Een kwartier voor iedere maaltijd stonden de bussen en ketels boven de stoomketel te verwarmen. Vele van die mensen zagen slechts de zondag hun kinderen.

En als ze zo een heel jaar gewerkt en geslaafd hadden, dan vierden ze het feest van de borstelmakers dat samenvalt met Kachtem-Ommegang.

Borstelmakersmisdag, de maandag na het feest van St.-Jan, waar ze dan de maandag-achternooie naar toe trokken.

Het jonge goedje dacht niet eens aan St.-Jan. De jongens met hun klakke op hun oren en de meiskens met hun haar in krullekens trokken op langs de noordkant van de vaart. Ze bemerkten de vele hengelaars niet aan de oevers van het kanaal en ook niet de luie en welvoldane koeien in de Mandelmeersen. Al hun aandacht was geconcentreerd op vrijen, leute maken en gaan dansen. Ze volgden de rechte weg niet om uit te komen aan 't Sas en vandaar de weg te nemen naar Kachtem dorp.

Ze draaiden rechts af en stapten tussen de zondige hooioppers door de Mandelmeersen naar de "Posterie". Die herberg gelegen heel te lande en ver van de bewoonde wereld was een geschikte plaats waar de verliefden konden vrijen naar hartelust en dansen tot in de late avond. Vandaar dat de paster van Emelgem wiens rivaal de paster van Kachtem was op een zeker Borstelmakersmisdag vanop zijn kansel volgende waarschuwingen naar de gelovigen richtte :

Het Vlees is krank

Het koren is lank

Mensen zwichte U van Kachtem-Ommeganck

In 1894 ontstond de eerste borstelmakersgilde onder de bescherming van de H. Antonius. De gilde had tot doel de verbroedering tussen patroons en werklieden en vergaderde om de 3 maanden. men betaalde "nen dikken" per week en op borstelmakersmisdag kreeg men 3,50 fr terug en de reste diende voor een noenmaal dat ieder jaar 'smakelijk' was, omdat er een kilo vlees per man was en jonge wortels en erwten in overvloed.

In 1904 ontstond onder impuls van Karel Vanderbruyssen, de latere abt van Orval, de "Bond der Borstelnijverheid". Dat was de beroepsvereniging voor het patronaat, die in 1972 ontbonden werd, gezien de groep borstels nu ressorteert in de patronale federatie der houtverwerkende nijverheid : "Febelhout" met zetel in Brussel.

Zonder verder uit te weiden in de geschiedenis, begrijpen wij de waarde van dit museum, die de geschiedenis eerbiedigt, het heden bundelt en voor de toekomst bewaart.

Moge onderlijnd worden dat wij ons hier bevinden in een unieke plaats : het eerste borstelmuseum ter wereld ! Deze wereldprimeur heeft ondertussen reeds tot voorbeeld gediend : er zijn nu borstelmusea in Duitsland, Frankrijk en Engeland en andere landen zullen volgen.

Wij mensen uit het vak beseffen maar al te goed wat het betekent een museum te bezitten over zijn stiel. Het wakkert ons aan in onze beroepsfierheid. Het stuurt naar nog betere voortdurende evolutie en creativiteit. Wij zijn er fier op, op ons borstelmuseum die in de tweede fase hier in deze accommodatie een onderkomen gevonden heeft.

Onze dankbaarheid willen we ook uitdrukken. Onze gelukwensen gaan naar alle instanties en medewerkers die deze realisatie tot stand gebracht hebben : de pioniers, het bestuurscomité, het stadsbestuur, de fabrikanten, de arbeiders, de schenkers, de werkers, de architect, de installeerders, de conservator, kortom tot iedereen die meegewerkt heeft. Namen noemen zou te delicaat zijn, op het gevaar af mensen te vergeten.

Dank zij het borstelmuseum wordt de industriële archeologie bestendig en gaat de borstel de geschiedenis in op een gecentraliseerde plaats.

Moge dit kleine geschenk van de Europese borstelfederatie, bestaande uit een reeks gouden borstels, design 1988, de blijk zijn van gelukwensen en dankbaarheid.

Ad multos annos

Wat biedt het Nationaal Borstelmuseum ?

1° De grondstoffen voor het borstelwerk

- dierlijke grondstoffen
- plantaardige vezels
- kunststoffen
- metalen

2° Het maken van de houten monturen in allerhande vormen

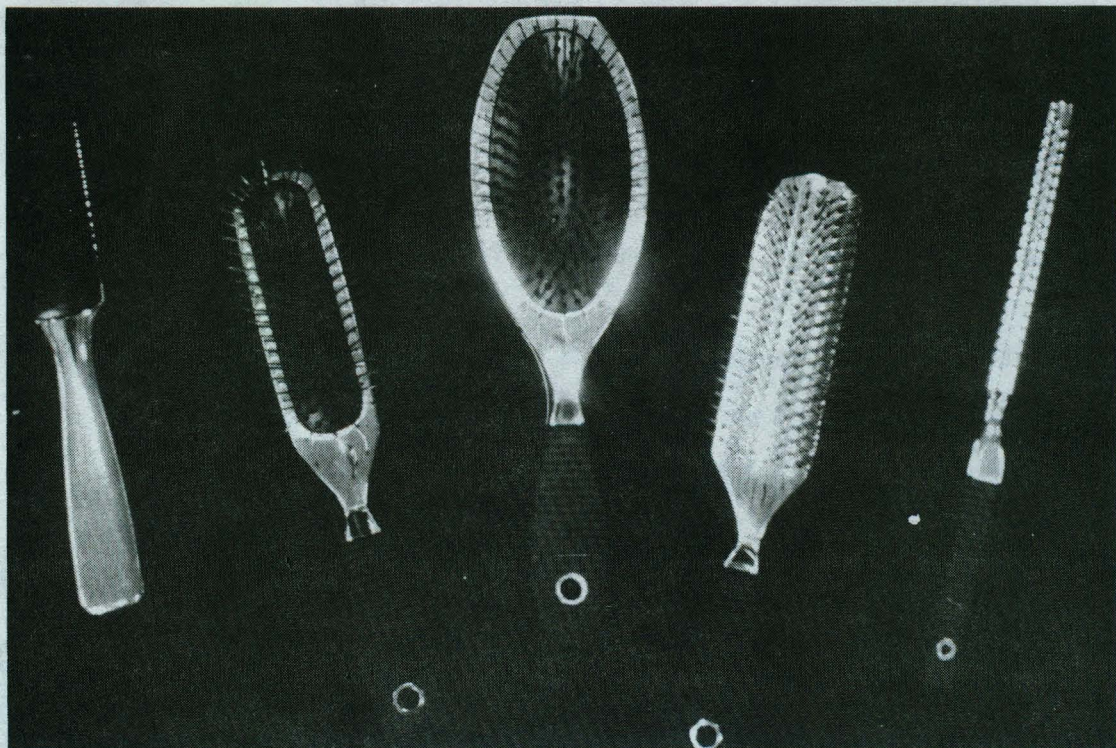
3° Het bevestigen van het borstelwerk met de hand

4° Het machinaal bevestigen van het borstelwerk

5° Afgewerkte borstels en penselen. Voor allerhande gebruik, in allerhande vormen en materialen.

De Heer W. Duyck bij het overhandigen van de gouden borstels aan de Heer burgemeester

De gouden borstels geschonken door de Europese Borstelfederatie

- 6° Documenten : o.a. een overzicht van de verschillende Izegemse firma's aan de hand van facturen.
- 7° Industriële borstels
- 8° Hedendaagse productie

Bezoek aan het Borstelmuseum

- elke zaterdagmiddag van 14.00 tot 17.00 uur
- groepen steeds na reservering

Contactadres : Stadsbestuur Izegem
Korenmarkt 10
8700 Izegem
Tel. 051/30.22.04.

Na de verhuis van het Nationaal Borstelmuseum werd er ook voor dit museum van diverse zijden aangedrongen om dhr. R. Werbrouck te laten bijstaan in zijn taak als conservator.

De keuze door het gemeentebestuur viel begin juli op Mevr. H. Colpaert, licentiate geschiedenis en laureate van de cursus voor Izegemse toeristische gids.

Samen met onze stadsgenoten wensen wij Mevr. H. Colpaert een vruchtbare taak toe als adjunct-conservatrice van het Nationaal Borstelmuseum.

De opgave van de thans ontbrekende namen zijn ons steeds van harte welkom.

2° KLAS VAN MEESTER EMIEL VIEREN TE EMELGHEM IN HET JAAR 1912

Meester Vieren

1)	16) Wallaert René	32)
2)	17) Demeyere Georges	33) Jules Vantomme
3) Stragier Michel	18) Strobbe Gerard	34) Ameye Frans
4) Devoldere Gabriel	19) Roelens George	35)
5) Verschore Camiel	20)	36) Stragier Achiel
6)	21) Demeyere Edward	37)
7) Corneilie Oscar	22) Maurits Soenens	38) Dewiele Oscar
8) Cannaert Michel	23)	39) Vandoorne Roger
9) Lauwers Jerom	24)	40) Lechat Valère
10) Windels Michel	25) Windels Karel	41)
11)	26) Verscheure Alois	42)
12)	27) Lavrouw Gerard	43) Georges Grymonprez
13) Depoortere Oktaf	28) Verfallie Emiel	44) Roelens Albert
14) Simentier Jeroom	29) Devaere Marcel	
15) Dhondt Ceriel	30) Eeckhout	
	31)	Meester Vieren, uiterst rechts.

CURSUS HEEMKUNDIGE VORSERS

Het Westvlaams Verbond van Kringen voor Heemkunde biedt u in het najaar een cursus lokale geschiedenis aan. Het heeft plaats in het auditorium van het Klein Seminarie in Roeselare - er is parkeergelegenheid - van 8 oktober tot 19 november 1988, telkens van 14 tot omstreeks 17 uur.

<u>datum</u>	<u>onderwerp</u>	<u>lesgever</u>
08.10.88	ARCHIEFONDERZOEK	Dr. Klaas MADDENS
	PALEOGRAFIE	Dr. Klaas MADDENS
15.10.88	BIBLIOGRAFIE	Lic. Paul VANDEPITTE
	PERS en HISTORIOGRAFIE	Prof. Dr. R. VAN EENOO
22.10.88	INSTELLINGEN	
	(Wereldlijke en Gerechtelijke)	Dr. Jacques MERTENS
	INSTELLINGEN	
	(Kerkelijke)	Prof. Dr. Michel CLOET
05.11.88	VOLKSKUNDE	Prof. Dr. Stefaan TOP
	NAAMKUNDE	Dr. Frans DEBRABANDERE
12.11.88	GENEALOGIE	Dr. Jur. Michiel DE BRUYNE
	GENEALOGIE	Dr. Jur. Michiel DE BRUYNE
19.11.88	DEMOGRAFIE	Prof. Dr. Chr. VANDENBROEKE
	GETUIGSCHRIFTUITREIKING	
	RECEPTIE	

Inschrijvingsvoorwaarden :

per namiddag : 200 fr.

Wie inschrijft voor de hele cursus betaalt 1 000 fr. (syllabus inbegrepen).

De syllabus met de lesteksten is ook afzonderlijk te krijgen voor de prijs van 500 fr.

De inschrijving dient vooraf te geschieden door overschrijving van het verschuldigd bedrag op rekening 000-0158746-54, Westvlaams Verbond van Kringen voor Heemkunde, Roeselare met vermelding "Heemkursus 1988" of de "data van de les(sen)" plus "syllabus". Wie alle lessen volgt ontvangt een getuigschrift.

KAARTEN

Antonius Sanderus	1641/ Centrum van Izegem	50 fr.
François De Bal	1746/ Centrum van Izegem	50 fr.

BOEKEN

Roger Bekaert	Izegem in de Franse Tijd	250 fr.
Ten Mandere	Gedenkboek 125 jaar Kongregatie te Izegem Ten Mandere nr.52,151 blz.	250 fr.
Ten Mandere	Izegemse Sagen Ten Mandere nr. 74-75	200 fr.
Ten Mandere	Dagboek Lafaut Ten Mandere nr.76	100 fr.
Ten Mandere	100 jaar Rijkswachtbrigade Izegem Ten Mandere nr. 77	100 fr.
Jean-Marie Lermyte e.a.	De geschiedenis van Izegem	1 200 fr.
Ten Mandere	Negen eeuwen Izegem 16 oude gezichten van stad + tabel met hist. data voor plaatselijke geschiedenis	250 fr.
Jan Vandromme	De 14e en 15e-eeuwse oorkonden van de Sint-Tillokerk in Izegem.	300 fr.
Marc Vercruysse	Latijnse keuren in verband met de de middeleeuwse geschiedenis van Izegem, Ten Mandere nr. 56	150 fr.

JAARGANGEN

Jaargang I	1961	nrs. 1-2-3	300 fr.	Jaargang XV	1975	41-42-43	uitgeput
Jaargang II	1962	4-5-6	uitgep.	Jaargang XVI	1976	44-45-46	300 fr
Jaargang III	1963	7-8	300 fr.	Jaargang XVII	1977	47-48-49	uitgeput
Jaargang IV	1964	9-10	300 fr.	Jaargang XVIII	1978	50-51-52	300 fr
Jaargang V	1965	11-12-13	uitgep.	Jaargang XIX	1979	53-54-55	300 fr
Jaargang VI	1966	14-15-16	300 fr.	Jaargang XX	1980	56-57-58	uitgeput
Jaargang VII	1967	17-18-19	300 fr.	Jaargang XXI	1981	59-60-61	300 fr
Jaargang VIII	1968	20-21-22	300 fr.	Jaargang XXII	1982	62-63-64-I1	300 fr
Jaargang IX	1969	23-24-25	300 fr.	Jaargang XXIII	1983	65-66-67-I2	300 fr
Jaargang X	1970	26-27-28	300 fr.	Jaargang' XXIV	1984	68-69-70-I3	300 fr
Jaargang XI	1971	29-30-31	uitgep.	Jaargang XXV	1985	71-72-73-I4	300 fr
Jaargang XII	1972	32-33-34	uitgep.	Jaargang XXVI	1986	74-75-76-I5	300 fr
Jaargang XIII	1973	35-36-37	300 fr.	Jaargang XXVII	1987	77-78-79-I6	300 fr
Jaargang XIV	1974	38-39-40	uitgep.	Jaargang XXVIII	1988	80	
Losse nummers			100 fr.				

Enkele losse nummers zijn nog in voorraad :

(nrs. 4 - 6 - 11 - 13 - 30 - 32 - 34 - 38 - 40 - 42 - 43 - 48 - 49 - 55 - 58)

Die oude jaargangen kunnen besteld worden bij de archivaris André Demeurisse, stadhuis, Korenmarkt 9, 1e verdieping, bureau nr.3.

Wanneer u het nodige bedrag stort op de hierondervermelde rekening (+ vermelding van de gewenste jaargang(en)), worden ze U met de post toegezonden.

AL DEZE WERKEN KUNNEN BESTELD WORDEN

ofwel door storting op rekeningnummer 712-0700260-03 van de Heemkundige Kring Ten Mandere, Izegem

ofwel bij de penningmeester Alberic Deprez, Ommegangstraat 69/1, 8700 Izegem

Telkens wordt de opgegeven prijs verhoogd met de verzendingskosten.

Vergeet ook de vermelding niet van de kaart of de publikatie dat u bij ons betaalt.

ERE-LEDEN 1988

ALLEWAERT Luc	Marktstraat 14	8700 Izegem
BOUCHERIE Gerard	Potaardestraat 1	8810 Izegem
BOURGEOIS André	Sint-Tillostraat 9	8700 Izegem
CHRISTIAENS Omer	Prins Albertlaan 2	8700 Izegem
CHRISTIAENS Roselin Mev.	Grote Markt 17	8700 Izegem
CLEMENT-BOUCKAERT Eric	Manestraat 23	8700 Izegem
CROCHON Louis Mevr.	Roeselaarsestraat 23	8700 Izegem
DEBLAUWE Marcel	Kouterweg 125	8700 Izegem
DEBOSSCHERE J.P.	Reperstraat 65	8700 Izegem
DEBRUYNE Rudy	Slagmeersenstraat 13	8700 Izegem
DEFAUW Leon	Gentse Heerweg 92	8700 Izegem
DE FORCHE Christiaan	H.-Consciencestraat 18	8700 Izegem
DEPOORTER Raphael	Roeselaarsestraat 26	8700 Izegem
DRIEGELYNCK-WYFFELS Mevr.	Burg. Vanden Bogaerdelaan 55	8700 Izegem
DURANT Gerard	Kortestraat 6	8700 Izegem
DUPONT Jim	Kerkplein 8 bus 4	8700 Izegem
DUYCK André	Sint-Jorisstraat 55	8700 Izegem
DUYCK Walter	Kruisstraat 27	8700 Izegem
DUYVEJONCK Paul	Pieter Baesstraat 23	8700 Izegem
FEYS Gerard	Camiel Ameyestraat 1	8700 Izegem
GELDOF Odriel Bvba	Slagmeersenstraat 45	8700 Izegem
HANDSAEME Roland	Gentse Heerweg	8700 Izegem
HERMAN Raf	Stijn Streuvelsstraat 26	8700 Izegem
HOCHEPIED José	Prinsessestraat 124/1	8700 Izegem
LAFAUT Roger	Sint-Amandstraat 1	8700 Izegem
LAGA Herman	Gentse Heerweg 48	8700 Izegem
LECLUYSE-DEMEYERE E.	Abelestraat 25	8700 Izegem
MAERTENS Erik	Kerelsstraat 13	8700 Izegem
MICHIELS Eric	Gentsestraat 27	8700 Izegem
OOSTERLYNCK Jozef	Sint-Jorisstraat 47	8700 Izegem
ROSSEEL Luc	Roeselaarsestraat 95	8700 Izegem
SAELEN André Mevr.	Kachtemsestraat 137	8700 Izegem
SAGON Luc	Oude Ieperstraat 45	8700 Izegem
SAGON-VANDEN AVENNE F.	Gentsestraat 27	8700 Izegem
STROBBE-CARDOEN Dirk	Gentse Heerweg 98	8700 Izegem
STROBBE-STAESSENS	Vredestraat 1	8700 Izegem
TERRYN Maurits	Meensesteenweg 45	8700 Izegem
VANACKER Jules	Kachtemsestraat 7	8700 Izegem
VANDEN AVENNE Zeno	Populierenstraat 3	8700 Izegem
VANDEBUSSCHE André	Dam 43	8700 Izegem
VANDOMMELE Roger	Sint-Rafaëlstraat 17	8700 Izegem
VANGHEENBERGHE Leon	Dweersstraat 10	8700 Izegem
VANHECKE Johan	Prinsessestraat 74	8700 Izegem
WERBROUCK Raymond	Roeselaarsestraat 143	8700 Izegem
ZUSTERS VAN "AVE MARIA"	Gentsestraat 31	8700 Izegem
ONDERSTEUNINGSGENOOTSCAP ZUSTERS VAN LIEFDE	Roeselaarsestraat 47	8700 Izegem
DECLERCQ Carl	Izegemsestraat 57	8768 Ledegem St.-Eloois-Winkel
GILLES DE PELICHY Mej.	Keizer Karelstraat 105 bus 30	8000 Brugge
HESPEEL Eric	Lange Kant 11	2840 Haacht
MEYFROIDT Armand	Vlasschaardstraat 12	8770 Ingelmunster
SOENS Gerard	Beukenlaan 11	8760 Lendelede

STEUNENDE LEDEN 1988

BELAEN Leo	Leenstraat 67	8700 Izegem
BRAL-DEJONGHE Rudi	Ardooisestraat 62	8700 Izegem
EE.P.P. CAPUCIJNEN	Roeselaarsestraat 291	8700 Izegem
CAUWE Albert E.H.	Kerkstraat 13	8700 Izegem
CLEMENT Noëlla Mej.	Roeselaarsestraat 16	8700 Izegem
CHRISTIAENS Marcel	Eigenhaardstraat 45	8700 Izegem
DEBLAUWE René	Slagmeersenstraat 54	8700 Izegem
DECLERCQ Louis	Burg. Vanden Bogaerdelaan 30	8700 Izegem
DECOCK Jaak	Rotselaan 14	8700 Izegem
DEMUYNCK Gustaaf	Baron de Pélichystraat 45	8700 Izegem
EECKHOUT André Dr.	Baron de Pélichystraat 4	8700 Izegem
GASQUET Robert	Gentsestraat 26	8700 Izegem
GELDOF Tillo	Kortrijksestraat 114	8700 Izegem
GITS Jan	Kasteelstraat 21	8700 Izegem
GUILLEMYN-VERBEKE E.	Meensesteenweg 88	8700 Izegem
HINNAERT Leon	Krekelstraat 59	8700 Izegem
HOUTHOFD Antoon	Steenhovenstraat 4	8700 Izegem
LEFEVERE Jozef	Karel de Goedelaan 18	8700 Izegem
LOUWAEGE Et. E.H.	Hollebeekstraat 1	8700 Izegem
MADOU André	Roeselaarsestraat 317	8700 Izegem
MARANNES Valeer	Gentsestraat 8	8700 Izegem
NAESSENS Maurice	Ingelmunsterstraat 50/52	8700 Izegem
PATTYN André	Rumbeeksestraat 48	8700 Izegem
PEELAERTS Jaak	Negenhoekstraat 10	8700 Izegem
SAMOY Herman	Melkmarkt 1	8700 Izegem
SEYNAEVE Jozef	Burg. Vanden Bogaerdelaan 93	8700 Izegem
STROBBE-DEBEVER G. Mevr.	Korenmarkt 11 app.1	8700 Izegem
VANBECKEVOORT Jaak	Meensestraat 131	8700 Izegem
VANDEBUSSCHE Michel Mevr.	Nieuwstraat 9	8700 Izegem
VAN DER HAEGEN Albert	Baronielaan 26	8700 Izegem
VANFLETEREN Georges	Prins Albertlaan 46	8700 Izegem
VANHAVERBEKE Luc	Roeselaarsestraat 83	8700 Izegem
VANNESTE-BALCAEN	Slagmeersenstraat 69	8700 Izegem
VENS Werner	Prinsdomlaan 16	8700 Izegem
VERBEKE Herman	Dweersstraat 39	8700 Izegem
VERHAEGHE Luc	Oekensestraat 29	8700 Izegem
VERMAUT Victor	Kapucijnenlaan 76	8700 Izegem
DEPOORTER Frans	v. Weelijstraat 75	2678 av.de Lier nederland
VERANNEMAN André	Ooststraat	8800 Roeselare

vandemoortele

RODA
FAMA
MINELMA
VITELMA
ST. VILLEPRE
RESI
BLANC DE BOEUF
REDDY
MAYONAISE VANDEMOORTELE
OLIE VANDEMOORTELE

Alle kunde van het vak.

STROBBE

1890
1990

*gerenommeerde
formulierendrukkers*

Aangesloten bij het Westvlaams Verbond van Kringen voor Heemkunde

81

TEN MANDERE VERSCHIJNT
VIERMAAL PER JAAR

XXVIIIe jaargang - aflevering 2
Nr. 81 • September 1988

Redactie:
Europastraat 13
8770 Ingelmunster
